

MEĐUNARODNI MONETARNI FOND
HRVATSKA

Procjena stabilnosti financijskog sustava

Pripremila Direkcija za monetarne i tečajne poslove (MAE) i *European I*
***Department* (EU1)**

Odobrili Stefan Ingves i Michael Deppler

25. srpnja 2002.

- Izvješće Procjena stabilnosti financijskog sektora prvenstveno se temelji na dva posjeta Hrvatskoj, u razdoblju 23.-27. travnja i 3.-14. rujna 2001., kao dio zajedničkog Programa procjene financijskog sektora (FSAP) Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda. O rezultatima FSAP-a se raspravljalo s nadležnim tijelima za vrijeme konzultacija članova misije u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a. U tom su izvješću sadržana dotadašnja kretanja u najvećoj mogućoj mjeri. Za vrijeme konzultacija misije u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a, isto tako je izvršena procjena zakonskog i regulatornog okvira za sprječavanje pranja novca i borbu protiv financiranja terorizma.
- Tim FSAP-a predvodili su gospoda Albert Martinez (Svjetska banka, voditelj) i S. Kal Wajid (MMF, zamjenik voditelja), a članovi tima bili su gospoda Tonny Lybek, Robert Price, Marco Arnone (svi iz MAE, MMF-a), gosp. Leo Bonato (EU1, MMF), gosp. Roland Hopfer (Austrijska narodna banka), gosp. Antonio Scalia (Talijanska narodna banka), gosp. William Davies (bivši zaposlenik Australske narodne banke), gosp. Mario Gara (Direkcija za sprječavanje pranja novca, Odjel za izvješćivanje o sumnjivim transakcijama, Italija), gospoda Noritaka Akamatsu, Robert Keppler, Donald McIsaac, Simeon Djankov, Luc Laeven, Yongbeom Kim (svi iz Svjetske banke), te gđa Jacqueline Pentz Greene (MAE, MMF). Tim FSAP-a se susreo s višim dužnosnicima Hrvatske narodne banke, uključujući zamjenika guvernera gosp. Borisa Vujčiča, viceguvernera gosp. Tomislava Presečana i viceguvernera gosp. Čedu Maletića; pomoćnikom ministra financija, gosp. Mlijenkom Fičorom, pomoćnikom ministra financija, gosp. Hrvojem Radovanovićem; višim dužnosnicima drugih vladinih agencija; te predstavnicima privatnog sektora.
- Financijski sustav je otporniji i čini se da je bolje pripremljen za suočavanje s umjerenim šokovima. Veće banke su općenito bolje kapitalizirane, a njihova sposobnost upravljanja rizikom je poboljšana. Gospodarstvo, međutim, ostaje izrazito euroizirano, te osjetljivo na promjene u stavu stanovišta prema lokalnoj valuti, tako da ozbiljni makroekonomski šokovi mogu izazvati poteškoće za banke, vršenjem pritisaka na sposobnost podmirivanja dugovanja dužnika. Nadzor banaka nastavlja jačati, usvajanjem pristupa koji se više temelji na riziku. Nebankovni segmenti financijskog sustava relativno su slabije razvijeni, te ne predstavljaju veliki sistemski rizik, no postoje značajne slabosti u njihovoj nadzornoj i regulatornoj infrastrukturi.
- Glavni autori izvješća su gospoda S. Kal Wajid, Tonny Lybek, Leo Bonato i Marko Arnone.

Odjeljak I. Izvješće članova misije o pitanjima vezanim uz financijski sektor.....	
I. Procjena ukupne stabilnosti.....	
II. Pregled financijskog sustava i regulatorne strukture.....	
A. Struktura financijskog sustava.....	
B. Regulatorni okvir.....	
III. Makroekonomsko okružje i rizici.....	
A. Makroekonomska kretanja i slabosti.....	
B. Upravljanje likvidnošću i tržišta.....	
C. Upravljanje javnim dugom.....	
IV. Uspješnost bankovnog sustava i slabosti.....	
A. Pokazatelji vitalnosti financijskog poslovanja.....	
B. Slabosti i testiranje na stres.....	
C. Rješavanje krize i sigurnosne mreže.....	
Sustavi ranog upozorenja i zajmodavac u krajnjoj nuždi.....	
Osiguranje štednih uloga.....	
V. Financijska tržišta i nebankovne financijske institucije.....	
VI. Ostala pitanja.....	
A. Jedinstveni nadzor financijskih aktivnosti.....	
B. Sprječavanje pranja novca i borba protiv financiranja terorizma.....	
C. Računovodstvo i revizija.....	
Odjeljak II. Sažetak procjene poštivanja standarda koji se odnose na financijski sektor....	
I. Usklađenost s Baselskim temeljnim načelima za učinkovit nadzor banaka.....	
A. Opće informacije.....	
B. Institucionalna tržišna struktura.....	
C. Opći preduvjeti za učinkovit nadzor.....	
D. Glavni rezultati.....	
Zakonski okvir (TN 1).....	
Izdavanje odobrenja za rad i struktura (TN 2-5).....	
Bonitetna regulativa i zahtjevi (TN 6-15).....	
Metode kontinuiranog nadzora (TN 16-20, 22).....	
Obveza dostavljanja informacija (TN 21).....	
Prekogranične bankarske operacije (TN 23-25).....	
E. Preporučene aktivnosti.....	
F. Odgovor nadležnih tijela.....	
II. Poštivanje Temeljnih načela za sistemski važne platne sustave Odbora za sustave plaćanja i namire (CPSS).....	
A. Opće informacije.....	
B. Institucionalno i makrobonitetno okruženje i tržišna struktura.....	
C. Opći preduvjeti za učinkovite platne sustave.....	
D. Glavni rezultati.....	
Poštivanje temeljnih načela.....	
E. Odgovor nadležnih tijela.....	

III. Poštivanje ciljeva i načela regulative Međunarodne organizacije komisija za vrijednosne papire (IOSCO).....

- A. Opće informacije.....
- B. Institucionalna tržišna struktura.....
- C. Opći preduvjeti za učinkovit nadzor trgovine vrijednosnih papira.....
- D. Glavni rezultati.....
- E. Preporučene aktivnosti.....
- F. Odgovor nadležnih tijela.....

IV. Poštivanje načela za nadzor društava za osiguranje Međunarodnog udruženja nadzornih tijela društava za osiguranje (IAIS).....

- A. Opće informacije.....
- B. Institucionalno okruženje i tržišna struktura.....
- C. Opći preduvjeti za učinkovit nadzor društava za osiguranje.....
- D. Glavni rezultati.....
- E. Preporučene aktivnosti.....
- F. Odgovor nadležnih tijela.....

V. Poštivanje MMF-ovog Kodeksa dobrih praksa transparentnosti monetarne i financijske politike.....

- A. Monetarna politika.....
 - Pravni okvir, institucije i tržišna struktura.....
 - Glavni rezultati.....
 - Jasnoća uloga, odgovornosti i ciljeva*.....
 - Preporučene aktivnosti.....
 - Odgovor nadležnih tijela.....
- B. Transparentnost nadzora banaka.....
 - Institucionalna i tržišna struktura.....
 - Glavni rezultati.....
 - Preporučene aktivnosti.....
 - Odgovor nadležnih tijela.....
- C. Transparentnost nadzora platnih sustava.....
 - Glavni rezultati.....
 - Preporuke i odgovor nadležnih tijela.....
- D. Transparentnost nadzora društava za osiguranje.....
 - Institucionalna i tržišna struktura.....
 - Glavni rezultati.....
 - Preporučene aktivnosti.....
 - Odgovor nadležnih tijela.....
- E. Transparentnost regulative koja se odnosi na vrijednosne papire.....
 - Institucionalna i tržišna struktura.....
 - Glavni rezultati.....
 - Preporučene aktivnosti.....
 - Odgovor nadležnih tijela.....

Tekstualne tablice

- 1. Strukturni pokazatelji financijskog sustava.....
- 2. Bilanca HNB-a.....
- 3. Hrvatska: Odabrani makrobonitetni pokazatelji, 1995.-2002.
- I.1. Glavni rezultati procjene provedbe Baselskih temeljnih načela za učinkovit nadzor banaka i preporučene mjere.....

- II.1. Glavni rezultati procjene poštivanja Temeljnih načela za platne sustave CPSS-a - dva sistemski važna sustava Hrvatski sustav velikih plaćanja (HSVP) i Nacionalni klirinški sustav (NKS).....
- III.1. Glavni rezultati procjene poštivanja IAIS-ovih načela za nadzor društava za osiguranje.....
- IV.1. Glavni rezultati procjene poštivanja Kodeksa transparentnosti monetarne i financijske politike (MFP) - Monetarna politika.....
- IV.2. Glavni rezultati procjene poštivanja transparentnosti MFP-a.....
- IV.3. Glavni rezultati procjene poštivanja transparentnosti MFP-a.....
- IV.4. Glavni rezultati procjene poštivanja transparentnosti MFP-a.....
- IV.5. Glavni rezultati procjene poštivanja transparentnosti MFP-a.....

Slike

- 1. Svjetski *spreadovi* prema indeksu EMBI (Indeks obveznica na tržištima u nastajanju - 29. prosinca 2000. - 23. siječnja 2002.)
- 2. Hrvatska: Prilagođeni koeficijent adekvatnosti kapitala za ponderiranu aktivu koja je dobila status aktive koja ne ostvaruje prihode, lipanj 2001.
- 3A. Hrvatska: Prikaz učinaka tečaja na koeficijent adekvatnosti kapitala, lipanj 2001.
- 3B. Hrvatska: Prikaz učinaka tečaja na koeficijent adekvatnosti kapitala, lipanj 2001.

KRATICE

BSD	Sektor nadzora i kontrole Hrvatske narodne banke
CAR	Koeficijent adekvatnosti kapitala
HNB	Hrvatska narodna banka
Zakon o HNB-u	Zakon o Hrvatskoj narodnoj banci
CPSIPS	Temeljna načela za sistemski važne platne sustave
CROSEC	Hrvatska komisija za vrijednosne papire
DAB	Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka
OD sustav	Sustav određenih mirovinskih doprinosa
DVP	Isporuka po plaćanju
EU	Europska unija
EWS	Sustav ranog upozorenja
FATF	Radna grupa za financijsku aktivnost OECD-a
FINA	Financijska agencija
FIU	Financijska obavještajna jedinica
FSI	Pokazatelji vitalnosti financijskog poslovanja
Hagena	Hrvatska agencija za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja
HSVP	Hrvatski sustav velikih plaćanja
IAIS	Međunarodno udruženje nadzornih tijela društava za osiguranje
MRS	Međunarodni računovodstveni standardi
DNDO	Direkcija za nadzor društava za osiguranje u Hrvatskoj
IOSCO	Međunarodna organizacija komisija za vrijednosne papire
MSR	Međunarodni standardi za reviziju
MFIN	Ministarstvo financija u Hrvatskoj
MPULS	Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave
MOR	Memorandum o razumijevanju
NKS	Nacionalni klirinški sustav
OTC	Izvanburzno tržište
Regos	Središnji registar osiguranima
ROA	Povrat od imovine
RTGS sustav	Sustav namire u realnom vremenu na bruto načelu
SDA	Središnja depozitarna agencija u Hrvatskoj
SME	Mala i srednja poduzeća
DP	Državna poduzeća
VIT	Varaždinsko izvanburzno tržište
ZAP	Zavod za platni promet
ZB	Zagrebačka burza

ODJELJAK I.: IZVJEŠĆE ČLANOVA MISIJE O PITANJIMA VEZANIM UZ FINANCIJSKI SEKTOR

I. PROCJENA UKUPNE STABILNOSTI

- 1. Hrvatski financijski sustav je sada otporniji i može apsorbirati umjerene makroekonomske šokove.** Mogućnost nastupanja makroekonomske nestabilnosti uslijed šokova u financijskom sustavu također je obuzdana. Sistemski važne banke sada su bolje kapitalizirane, njihovo poslovanje je na zdravijoj osnovi, a međubankovne izloženosti su ograničene. Istovremeno, gospodarstvo ostaje znatno euroizirano i osjetljivo na promjene u stavovima stanovništva prema lokalnoj valuti, tako da ozbiljni makroekonomski šokovi mogu izazvati poteškoće za bankovni sustav, vršenjem pritiska na sposobnost podmirivanja dugovanja dužnika u domaćoj i stranoj valuti.
- 2. Većina je banaka dobro kapitalizirana, no mogu biti osjetljive na naglo pogoršanje kreditne kvalitete, ili izravno, ili neizravno zbog značajnih promjena tečaja.** Analize osjetljivosti ukazuju da bi zbog povećanja kreditnog rizika - vjerojatno uslijed pada turizma ili proizvođačke aktivnosti - koji dovodi do gubitaka u iznosu od gotovo 10 posto ponderirane aktive, moglo doći do kršenja zakonski propisanog kapitala u bankovnom sustavu, s time da bi najslabije kapitalizirana banka od deset najvećih banaka mogla postati insolventnom.
- 3. Iako se čini da su tržišni i kamatni rizici ograničeni, banke moraju posvetiti veću pozornost riziku poslovanja, kao što je to pokazalo nedavno naglo povlačenje depozita u Riječkoj banci.** Problem je izazvan prijevaram prikrivanjem gubitaka iz trgovanja koji nisu pravovremeno otkriveni od strane bankinog sustava interne kontrole, eksternih revizora, ili u postupku redovne kontrole banke. Iskustvo je, međutim, pokazalo da su zajmodavac u krajnjoj nuždi i sustav upravljanja krizom dobro funkcionirali, tako da je kriza brzo razriješena. Pronađen je novi vlasnik koji će dokapitalizirati banku.
- 4. Članovi misije su ocijenili da je usklađenost s Temeljnim načelima za učinkovit nadzor banaka vrlo visoka.** Sveukupni nadzor banaka je dovoljno snažan, iako je potrebno razmotriti obavljanje nadzora više temeljenog na riziku, te jačanje informacijske osnove i analize u sustavu nadzora, uključujući redovito testiranje na stres. Nadzor na konsolidiranoj osnovi, uzimanje u obzir tržišnog rizika pri izračunu adekvatnosti kapitala, te sporazumi s inozemnim agencijama za nadzor također predstavljaju područja koja zaslužuju pažnju. Neka od tih pitanja će vjerojatno biti riješena nedavno prihvaćenim Zakonom o bankama.
- 5. Vjerojatnost pojave rizika namire je ograničena, a provode se značajne reforme za modernizaciju platnog sustava.** Poštivanje Temeljnih načela za dva sistemski važna platna sustava - Hrvatski sustav velikih plaćanja (HSVP) i Nacionalni klirinški sustav (NKS) - ocijenjeno je kao visoko, iako postoje manji nedostaci, posebice što se tiče smještaja podrške na udaljeno sekundarno mjesto.
- 6. Kontinuirane strukturne reforme u financijskom sektoru neophodne su za produbljivanje financijskog tržišta i učinkovitost, kao i za provođenje liberalizacije kapitalnog računa.** U tijeku su značajne aktivnosti za usklađivanje

zakonodavstva, regulative i praksa s onima u EU. Ostvaren je napredak u jačanju nadzora banaka, iako postoje slabosti u pravnim i sudskim postupcima - uključujući institucionalni okvir za osigurane transakcije - što onemogućuje dugoročnije financijsko posredovanje. Isto tako je moguće ojačati bonitetnu regulativu koja se odnosi na neto otvorenu poziciju banaka, tako da se uzmu u obzir opcije, uključujući pridružene opcije (engl. *embedded options*, opcija koja je sastavni dio nekog vrijednosnog papira).

7. **Struktura javnog duga ukazuje na određenu osjetljivost na naglu deprecijaciju kune, odražavajući snažno oslanjanje na inozemno zaduživanje.** Budući da ima niži investicijski rejting, neznatna promjena kreditnog rejtinga države za Hrvatsku mogla bi utjecati na izgleda za obnavljanje vanjskog duga. To ukazuje na značaj dobro razrađenog okvira i strategije upravljanja javnim dugom u svrhu poboljšanja upravljanja obvezama javnog sektora u okviru dužničkih instrumenata i spektra dospijeca.
8. **Nadležna tijela poduzimaju mjere za unaprjeđenje transmisijskih mehanizama monetarne politike.** Obveza održavanja stabilnog tečaja, te visoki stupanj euroizacije ometaju upravljanje likvidnošću i zahtijevaju učinkovitu upotrebu raznih instrumenata za upravljanje likvidnošću od strane središnje banke. Unaprjeđenje tih instrumenata i bolja koordinacija između Ministarstva financija (MFIN) i Hrvatske narodne banke (HNB) mogu pridonijeti učinkovitijem upravljanju likvidnošću, te potaknuti razvoj tržišta novca.
9. **Tržišta kapitala ostaju nerazvijena uz značajne slabosti u njihovoj infrastrukturi.** Procjena misije što se tiče poštivanja ciljeva i načela Međunarodne organizacije komisija za vrijednosne papire (IOSCO) utvrdila je potrebu za povećanjem ovlasti Hrvatske komisije za vrijednosne papire (CROSEC), pojašnjenjem postupka kontrole i nadzora u poslovanju vrijednosnim papirima, te boljom koordinacijom s ostalim regulatornim tijelima u financijskom sustavu. Očekuje se da će to u određenoj mjeri biti riješeno novim zakonodavnim inicijativama.
10. **Iako sektor osiguranja ne predstavlja nikakav značajan sistemski rizik, u njemu se javljaju slabosti i nedostaci vezani uz nadzor.** Procjena Temeljnih načela za učinkovit nadzor koja je utvrdilo Međunarodno udruženje nadzornih tijela društava za osiguranje (IAIS) ukazuje da se poštuju ili uglavnom poštuju samo 9 od 17 načela, uz značajna područja u kojima se javlja nepoštivanje. Posljednje se odnosi na korporativno upravljanje, internu kontrolu, izravnu kontrolu, te reosiguranje. S obzirom na ograničene resurse Direkcije za nadzor društava za osiguranje (DNDO), načelo o organizaciji nadzorničke nadležnosti ocijenjeno je kao da se djelomično poštuje.
11. **Članovi misije su provjerili pitanje jedinstvenog nadzora, te su mišljenja da je razmatranje jedne objedinjene agencije za nadzor preuranjeno u ovoj fazi.** Međutim, s obzirom na uvođenje mirovinskih fondova, moguće je iskoristiti sinergiju između nebankovnih nadzorničkih tijela, no aktivnosti u tom smjeru ne bi smjele omesti napredak mirovinske reforme. Članovi misije su naglasili potrebu za učinkovitijom koordinacijom između regulatornih tijela.

12. **Pravni i institucionalni aranžmani u svrhu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma pokazuju visoki stupanj usklađenosti s odredbama navedenim u metodološkom dokumentu iz travnja 2002.** Nedostaci se odnose na odredbe o odgovarajućim sankcijama, te na resurse i strukturu financijske obavještajne jedinice (FIU) za rješavanje pitanja pretjerano rutiniranog izvješćivanja o transakcijama.

II. PREGLED FINACIJSKOG SUSTAVA I REGULATORNE STRUKTURE

A. Struktura financijskog sustava

13. **Poslovne banke su glavni financijski posrednici, te imaju velik udio u ukupnoj aktivi financijskog sustava (Tablica 1).** Zbog nastavka trenda konsolidacije industrije, smanjio se broj banaka sa 60 na kraju 1998. na 43 sredinom 2001., a ukupna aktiva 30. lipnja 2001. činila je 67 posto procijenjenog BDP-a za cijelu godinu. Osim toga, sredinom 2001., poslovalo je 26 štedionica, od kojih su 4 stambene štedionice, čija ukupna aktiva čini 0,4 posto BDP-a.¹

**Tablica 1. Strukturni pokazatelji financijskog sustava
(postotak BDP-a, osim ako je drugačije navedeno)**

	1998.	1999.	2000.	lipanj 2001.
Poslovne banke				
Broj banaka	60	53	45	43
Ukupna aktiva	67,8	65,3	69,8	67,1
Ukupni krediti	41,0	37,7	37,6	37,8
Ukupni depoziti	37,4	35,2	41,9	41,4
Udio banaka u vlasništvu privatnog sektora u aktivi bankovnog sustava (postotak)	57,0	54,4	94,0	94,0
Udio inozemnih banaka u aktivi bankovnog sustava (postotak)	6,7	39,9	83,7	84,2
Udio aktive dvije najveće banke	41,0	44,0	47,0	47,0
Štedionica i stambene štedionice				
Broj štedionica i stambenih štedionica	33	30	29	26
Ukupna aktiva	0,1	0,1	0,3	0,4
Ukupni krediti	0,1	0,1	0,3	0,4
Ukupni depoziti	0,0	0,0	0,3	0,4
Sektor osiguranja				
Broj društava za osiguranje	23	25	27	24
Ukupna aktiva	4,4	5,3	5,5	5,5
Ukupna premija	3,0	3,0	2,9	1,6
Tržište kapitala (Zagrebačka burza)				
Broj uvrštenih trgovačkih društava	6	6	4	4
Broj društava čijim se dionicama trguje	59,0	58,0	60,0	59,0
Kapitalizacija tržišta	13,3	13,5	14,1	14,6
Promet (kao postotak tržišne kapitalizacije)	3,4	2,7	6,9	1,7
Dodatne informacije:				
BDP (nominalni, milijun HRK)	137.604	142.700	157.511	168.973

Izvor: HNB

¹ Na web stranici HNB-a (www.hnb.hr) detaljniji podaci o strukturi bankovnog sustava prikazani su u njegovoj novoj publikaciji Bilten o bankama.

14. **Bankovni sustav je značajno restrukturiran od razdoblja bankovne krize u 1998/99.**² Krajem rujna 2001., banke u većinskom stranom vlasništvu kontrolirale su gotovo 88 posto aktive bankovnog sustava. U ožujku 2002., nadležna tijela su intervenirala u Riječkoj banci. Pronađen je novi strani vlasnik za banku, a preuzimanje će uskoro biti okončano. Nakon privatizacije Dubrovačke banke početkom 2002., gotovo 90 posto aktive banaka sada drže banke u većinskom stranom vlasništvu. U Hrvatskoj poštanskoj banci je potrebna reorganizacija, a vlada bi trebala razmotriti dugoročnije opcije za njezinu privatizaciju. Preostale banke u privatnom vlasništvu su male banke i ne predstavljaju sistemski rizik, iako imaju važnu ulogu u određenim regijama u državi.
15. **Napredak u restrukturiranju i privatizaciji banaka isto je tako doveo do povećane koncentracije na bankovnom tržištu.** Trenutno dvije najveće bankovne grupe čine oko polovine aktive i depozita bankovnog sustava. Iako je razina koncentracije banaka visoka prema međunarodnim standardima, ona ne predstavlja neposredni razlog za zabrinutost, budući da značajna prisutnost stranih banaka i njihova borba za tržišni udio osiguravaju veću konkurentnost cijena i proizvoda.
16. **Sektor osiguranja je relativno malen i nerazvijen.** Sredinom 2001. poslovalo je 24 društava za osiguranje - od kojih većina prodaje proizvode životnog i neživotnog osiguranja - s ukupnom aktivom oko 5,5 posto BDP-a. Postoji nekoliko poduzeća za lizing i štedno-kreditnih zadruga; ta poduzeća su mala i ne nadzire ih HNB.
17. **Uloga tržišta kapitala pri posredovanju u ulaganju štednje u produktivne investicije ograničena je.** Tržište kapitala, koje obuhvaća Zagrebačku burzu (ZB) i varaždinsko izvanburzno tržište (VIT), nije jako duboko ili likvidno. Sredinom 2001., samo je četiri poduzeća bilo uvršteno u prvu kotaciju ZB-a, iako se trgovalo s dionicama 59 poduzeća. Ukupna tržišna kapitalizacija ZB-a iznosila je oko 14,6 posto BDP-a. Na varaždinskom izvanburznom tržištu (OTC), povremeno se trgovalo s dionicama oko 480 poduzeća tijekom 2000. Sredinom 2001. poslovalo je 51 relativno malo brokersko poduzeće.
18. **Djelatnost mirovinskih fondova je relativno nova i započela je 2002.** Sabor je 1998. donio Zakon o mirovinskom osiguranju u kojem je definiran novi okvir s tri stupa mirovinskog osiguranja: (i) smanjeno osiguranje na temelju međugeneracijske solidarnosti; (ii) drugi obvezni u potpunosti financirani stup; te (iii) dobrovoljni u potpunosti financirani treći stup. Nova agencija za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja, Hagera, nedavno je osnovana za izdavanje odobrenja za rad mirovinskim fondovima. Osim toga, Središnji registar osiguranika (Regos) osnovan je za vođenje evidencije o uplaćenim doprinosima radnika, alokaciji sredstava i saldu na računu.

² Značajan segment hrvatskog bankovnog sustava bio je pod stresom u 1998/99. kada se pokazalo da je nekoliko banaka osjetljivo na nepovoljna makroekonomska kretanja. Kriza je razotkrila slabosti u upravljanju rizikom, značajno odobravanje kredita povezanim osobama i značajnu izloženost prema jednoj osobi, neadekvatna rezerviranja, te političko uplitanje u odluke o odobrenju kredita u sustavu u kojem su dominirale banke iz javnog sektora.

B. Regulatorni okvir

19. **HNB ima važnu regulatornu ulogu zbog značaja banaka u financijskom sustavu.** Zakonski okvir za nadzor banaka i regulativa dobro su definirani Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci i Zakonom o bankama. HNB ima široke ovlasti za izdavanje odobrenja za rad i nadzor poslovanja banaka, te za donošenje regulative i utvrđivanje standarda za njihovo zdravo poslovanje. HNB obavlja tu ulogu učinkovito i propisuje bonitetnu regulativu koja je u velikoj mjeri u skladu s međunarodnom praksom. Zakon o Državnoj agenciji za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka regulira osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka, dok Zakon o Hrvatskoj narodnoj banci, Zakon o platnom prometu u zemlji i ostali zakoni određuju okvir za platni promet.
20. **Zakonom o vrijednosnim papirima reguliran je zakonski okvir za primarna i sekundarna tržišta.** Regulatorno tijelo je Hrvatska komisija za vrijednosne papire (CROSEC), koja predstavlja glavno tijelo za provođenje raznih odredbi zakona o vrijednosnim papirima, uključujući one koje se odnose na informacije od upućenih osoba i manipuliranje tržištem. Poduzeća koja su uvrštena na burzi obvezna su jednom godišnje objavljivati revidirana financijska izvješća i ostale podatke potrebne investitorima za ocjenu poslovanja.
21. **Zakon o osiguranju i povezana regulativa predstavljaju regulatorni okvir za izdavanje odobrenja, praćenje i nadzor društava za osiguranje i ostalih posrednika.** Zakon definira odgovornosti i ovlasti Direkcije za nadzor društava za osiguranje (DNDO), nezavisne agencije koja je odgovorna Vladi. Direktor DNDO-a je ovlašten za donošenje regulative koja se odnosi na poslove osiguranja, utvrđivanje tehničkih odredbi koje se odnose na obveze vlasnika police, te specifikiranje obveza dostavljanja informacija.
22. **Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima i Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima predstavljaju zakonski okvir za reguliranje mirovinskog osiguranja i poduzeća koja upravljaju mirovinskim fondovima.**

III. MAKROEKONOMSKO OKRUŽJE I RIZICI

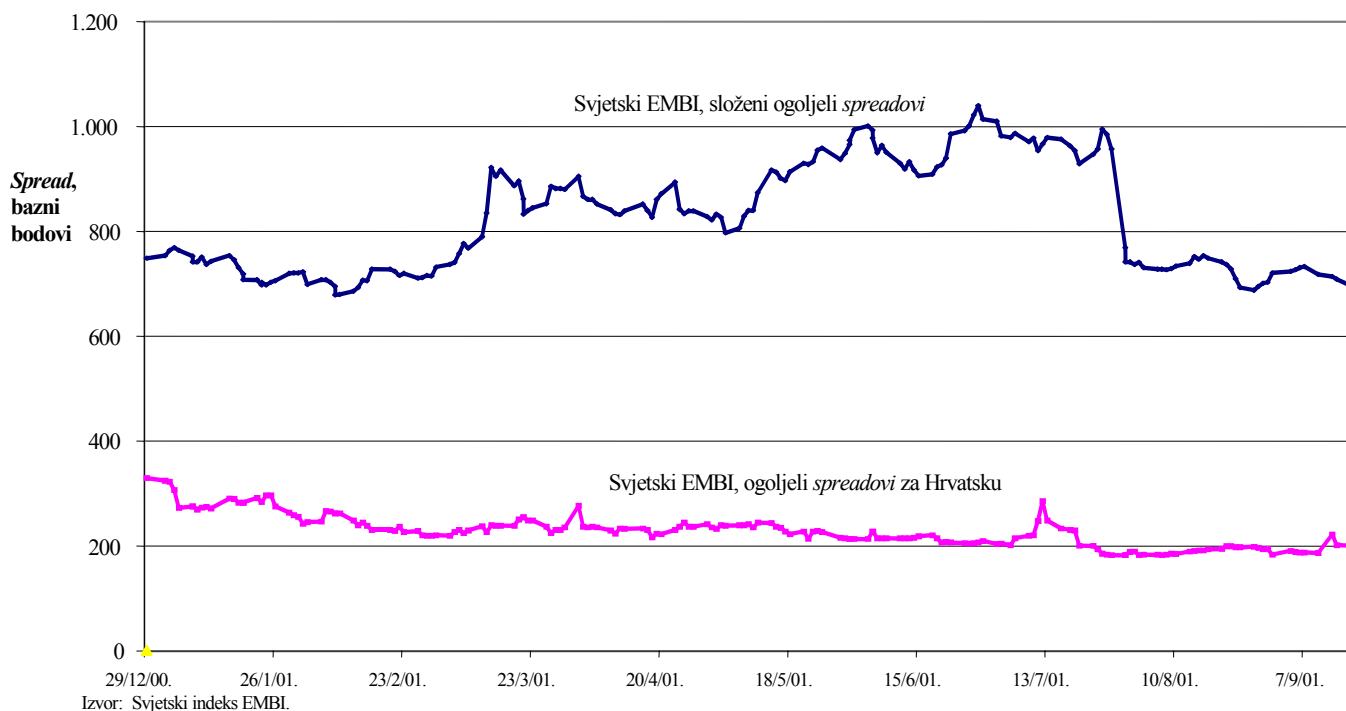
A. Makroekonomska kretanja i slabosti

23. **Nastavak gospodarskog oporavka i poboljšana platna bilanca ograničavaju makroekonomske rizike.**³ Bankovni sustav se oporavio od prethodnih poteškoća, te je sada otporniji i može apsorbirati umjerene makroekonomske šokove. Unatoč tomu, usporenje gospodarskog rasta utjecalo bi na profitabilnost bankovnog sektora i izgleda za njegov daljnji razvoj. Izraženije usporavanje bi moglo negativno utjecati na male regionalne banke koje su izložene prema specifičnim sektorima, kao što je turizam.

³ Makroekonomska kretanja detaljno su opisana u izvješću članova misije za 2002. u svrhu konzultacija u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a (SM/02/230, 18. srpanj 2002.).

24. **Unatoč pogoršanju u vanjskom okruženju, gospodarstvo nastavlja rasti i čini se da su inflatorni pritisci obuzdani.** Usprkos smanjenju deficita konsolidirane opće države tijekom 2000. i 2001., državni dug je povećan sa 49,5 posto BDP-a na kraju 1999. na 52,4 posto BDP-a na kraju 2001. Međunarodne pričuve nastavljaju rasti, te su krajem lipnja 2002. pokrivale oko 6 mjeseci uvoza robe i nefaktorskih usluga, te oko 200 posto kratkoročnih dugova, što je dovoljno za apsorpiranje umjerenih šokova.
25. **Međunarodna tržišta kapitala ostaju naklonjena hrvatskoj imovini, uz sužavanje *spreadova* obveznica unatoč povećanoj promjenjivosti financiranja na tržištima u nastajanju u 2001.** (Slika 1.). Fiskalna politika predstavlja glavnu makroekonomsku slabost. S obzirom na veliki udio vanjskog duga, financije javnog sektora su osjetljive na tečajni rizik. Ako se dodatno ne smanji fiskalni deficit, to bi moglo omesti pristup tržištima kapitala i izazvati tečajne pritiske.

Slika 1.: Svjetski *spreadovi* prema indeksu EMBI, 29. prosinca, 2000. - 23. siječnja 2002.

B. Upravljanje likvidnošću i tržišta

26. **Nadležna tijela su uspostavila okvir za upravljanje likvidnošću, a rizici sistemske krize likvidnosti su suzbijeni.** Unatoč tomu, visoki stupanj euroizacije predstavlja poteškoću za svakodnevno upravljanje likvidnošću, ograničavajući domaću monetarnu bazu i zahtijevajući brzu prilagodbu od strane HNB-a. Promjene u bilanci bankovnog sustava povezane s promjenama u deviznom zakonu iz 2001., kojima se smanjuju ograničenja držanja deviznih depozita za poduzeća, još su zakomplicirale ovaj zadatak.

27. Česta upotreba financijske imovine nominirane ili vezene uz euro u gospodarstvu znači da tečaj kune prema euru ima važnu ulogu u monetarnom upravljanju. Euroizacija se temelji prvenstveno na osjećaju političke nesigurnosti koja ima korijen u turbulentnoj prošlosti Hrvatske tijekom dugog razdoblja. Iako prijenos utjecaja tečaja na inflaciju nije evidentan iz podataka, stabilan se tečaj smatra važnim za "usidranje" očekivanja i postizanje stabilnosti cijena, što se navodi u Zakonu o HNB-u kao glavni cilj monetarne politike.
28. Situacija strukturnog viška likvidnosti predstavlja prepreku za razvoj novčanog tržišta i korištenje neizravnih instrumenata monetarne politike. Oprezna politika odobravanja kredita nakon bankovne krize iz 1998., euroizacija, slabo razvijeni platni promet, nedostaci u praksama upravljanja likvidnosti banaka, te rast deviznih pričuva, doprinijeli su držanju znatnih likvidnih slada od strane banaka u obliku pričuvi i plasmana u blagajničke zapise HNB-a (Tablica 2.). Korištenje instrumenata monetarne politike osjetljivih na kamatnu stopu stoga se nije povećalo, a HNB se često oslanja na devizne intervencije, izdavanje vlastitih zapisa, te prilagođivanje stope obvezne pričuve pri upravljanju domaćom likvidnošću.⁴

**Tablica 2. Bilanca HNB-a
(milijun kuna)**

	prosina 1999.	prosina 2000.	ožujak 2001.	lipanj 2001.	rujan 2001.
Aktiva					
Neto inozemna aktiva	21.465	27.117	29.317	31.497	34.865
Neto domaća aktiva	-3.251	-5.387	-7.515	-7.869	-7.544
Pasiva					
Primarni novac	10.310	11.717	11.346	12.553	13.627
od toga:					
Gotov novac izvan banaka	5.959	6.637	6.412	7.266	7.475
Depoziti poslovnih banaka + blagajna					
banaka	4.343	5.073	4.919	5.263	6.135
Ostale obveze (uključujući blagajničke zapise HNB-a)	7.904	10.013	10.455	11.074	13.693
Dodatne informacije					
Obvezna pričuva	4.210	4.647	4.688	5.109	6.268

Izvor: Bilten HNB-a

⁴ Kao odgovor na tečajne pritiske u kolovozu 2001., odlučeno je propisati da se 20 posto obvezne pričuve za obveze nominirane u devizama održava u kunama, što će se provesti u dva koraka tijekom dva uzastopna razdoblja održavanja pričuvi, počevši od 8. rujna 2001. Stopa na lombardne kredite također je povećana sa 9,5 posto na 10,5 posto. U prosincu je stopa devizne obvezne pričuve koja se održava u kunama još povećana na 25 posto, dok je stopa obvezne pričuve smanjena sa 22 posto na 19 posto, a stopa na lombardne kredite sa 10,5 posto na 10 posto.

29. **Drugi složeni čimbenik u monetarnom upravljanju je nesigurnost u poslovima financiranja države.** Iako je uvođenje jedinstvenog računa Državne riznice bio važan korak, poteškoća pouzdanog planiranja novčanih tokova države i apsorpiranje likvidnosti putem aukcija trezorskih zapisa otežava kontrolu likvidnosti za HNB. Potrebne su daljnje aktivnosti za poboljšanje planiranja, praćenja i prognozu točnosti novčanih tokova države. Bit će potrebna učinkovitija koordinacija između MFIN-a i HNB-a u prelasku na sustav neizravne monetarne kontrole.
30. **HNB je poduzeo nekoliko koraka u svrhu unifikacije obvezne pričuve za domaće i devizne depozite.** Postupna unifikacija valute održavanja ograničila je njihov likvidnosni učinak, te bi trebala doprinijeti većoj učinkovitosti HNB-ovih operacija na otvorenom tržištu i repo poslova. Međutim, potrebno je poduzeti daljnje mjere u tom pogledu nakon pažljive procjene likvidnosnih uvjeta da bi se izbjegla pretjerana promjenljivost, te ih je potrebno unaprijed najaviti.
31. **Postoji potreba za daljnjim razvojem ostalih instrumenata monetarne politike da bi se unaprijedio transmissijski mehanizam i potaknuo razvoj međubankovnog i sekundarnog tržišta.** Potrebno je organizirati i koordinirati aukcije blagajničkih i trezorskih zapisa s ciljem unaprjeđenja svakodnevnog upravljanja likvidnošću.⁵
32. **Oslanjanje na prilagodbu stope obvezne pričuve i devizne intervencije odražava ograničeni razvoj tržišta novca i deviznog tržišta.** Za ta je tržišta karakterističan mali opseg transakcija, malo sudionika i segmentacija tržišta. Dileri na tržištu novca i deviznom tržištu žale se da se prečesto nađu na istoj strani tržišta. To dovodi do potrebe za kontinuiranom prisutnošću HNB-a, posebice na deviznom tržištu.
33. **Neke prilagodbe od strane HNB-a mogle bi potaknuti razvoj likvidnijeg i učinkovitijeg međubankovnog tržišta, iako je to vjerojatno prvenstveno proces kojeg pokreće tržište.** U tom kontekstu, može biti korisno povećanje ograničenja održavanja obračunate obvezne pričuve prosječnim dnevnim stanjima na računima, organizacija računa za namiru banaka, te eliminacija svih implicitnih poreza u obliku niže stope od rizično usklađene tržišne stope remuneracije za obveznu pričuvu.

C. Upravljanje javnim dugom

34. **Čini se da strategija zaduživanja vlade naglašava direktne troškove, te možda ne uzima adekvatno u obzir rizike. Struktura javnog duga ukazuje na osjetljivost na negativna kretanja tečaja.** Krajem 2001., više od dvije trećine ukupnog državnog duga odnosilo se na inozemne vjerovnike. Hrvatska je rangirana na donjoj granici investicijskog rejtinga u okviru kreditnog rejtinga države, tako da bi i neznatno smanjenje njezinog kreditnog rejtinga negativno utjecalo na izgleda za obnavljanje vanjskog duga na međunarodnim tržištima kapitala.

⁵ Detaljne preporuke u tom pogledu dala je misija tehničke pomoći MMF-a u prosincu 2001.

35. **Razvoj tržišta domaćih dugoročnih državnih vrijednosnih papira može biti koristan, s obzirom na značajne potrebe države za zaduživanjem.** To bi se moglo provesti istovremeno s uvođenjem drugog stupa mirovinske reforme da bi se smanjilo oslanjanje na inozemno zaduživanje i diverzificirali izvori financiranja. Raspoloživost alternativnih sredstava financiranja također može pomoći u ograničavanju širenja negativnih kretanja u financiranju tržišta u nastajanju. Općenito, potrebno je poboljšati strategiju upravljanja dugovima nadležnih tijela i okvir, da bi se bolje procijenili rizici i upravljalo njima.

IV. USPJEŠNOST BANKOVNOG SUSTAVA I SLABOSTI

A. Pokazatelji vitalnosti financijskog poslovanja

36. **Pokazatelji uspješnosti i rast depozita ukazuju na značajno poboljšanje profitabilnosti i zdravo poslovanje bankovnog sustava tijekom protekle dvije godine.** Povrat od imovine prije poreza povećan je s -2,9 posto 1998. na 0,9 1999., te 1,4 posto 2001. (Tablica 3.). To odražava poboljšanje u poslovnoj okolini, kao i čišćenje bilanci banaka nakon bankovne krize 1998.-99. Poboljšana profitabilnost, izlazak s tržišta nekih insolventnih banaka, dokapitalizacije, te regulatorne promjene utjecali su na više koeficijente adekvatnosti kapitala na kraju 2001. Aktiva koja ne ostvaruje prihode smanjila se s 10,6 posto ukupne aktive na kraju 2000. na 7,2 posto krajem 2001.⁶
37. **Iako je poboljšana kvaliteta aktive, ona je različita u pojedinim institucijama.** Udio aktive koja ne ostvaruje prihode za deset najvećih banaka u rasponu je od 2,4 posto do 21,4 posto, a udio dvije banke premašivao je 15 posto. Krediti koji ne ostvaruju prihode u prosjeku čine 90 posto aktive koja ne ostvaruje prihode. Udio kredita koji ne ostvaruju prihode u ukupnim kreditima smanjen je sa 17,6 posto na kraju 2000. na 13,6 posto na kraju 2001., dok su rezerviranja za posebne gubitke smanjena sa 8,6 posto ukupne aktive na 6,2 posto. Razina kredita koji ne ostvaruju prihode, međutim, ostaje visoka, posebice za neke banke.
38. **Bankovni sustav je relativno dobro kapitaliziran.**⁷ Krajem 2001., prosječni ponderirani koeficijent adekvatnosti kapitala iznosio je 18,5 posto (na temelju nerevidiranih podataka), u usporedbi sa zakonski propisanih 10 posto. Definicija koeficijenta adekvatnosti kapitala je u velikoj mjeri u skladu s međunarodnom praksom, no kao i na mnogim tržištima u nastajanju, koeficijent isključivo odražava kreditni rizik, te ne uključuje tržišni rizik. Očekuje se da će taj nedostatak biti riješen u okviru novog Zakona o bankama. Krajem 2001. kapital tir I čini oko 9 posto ukupnih obveza, što je pad sa 11,6 posto u prethodnoj godini.
39. **Bankovni sustav je i dalje prilično likvidan. Omjer kredita i depozita, mjera razine transformacije aktive, smanjio se nakon bankovne krize 1998./99.** Bonitetne mjere, uključujući relativno visoku stopu obvezne pričuve, te obvezu održavanja određenog omjera između bankinih kratkoročnih deviznih potraživanja i obveza, također pridonose relativno visokom stupnju likvidnosti. Osim držanja

⁶ Ukupna aktiva odnosi se na aktivu poslovnih banaka objavljenu u mjesečnom Biltenu HNB-a.

⁷ U lipnju 2001. jedna od deset najvećih banaka objavila je koeficijent adekvatnosti kapitala nešto iznad zakonski propisanog (10 posto).

značajnih iznosa slobodnih novčanih sredstava kod HNB-a, blagajničkih zapisa, te trezorskih zapisa, bankovni sustav također ima pristup lombardnim kreditima HNB-a, koji se redovito koriste.

40. **Nakon okončanja bankovne krize iz 1998.-99., korištenje HNB-a kao zajmodavca u krajnjoj nuždi nije bilo uobičajeno.** U ožujku 2002., kada su otkrivene prijevarne aktivnosti u trgovanju devizama u Riječkoj banci, u Banci je došlo do naglog povlačenja depozita. HNB, kao zajmodavac u krajnjoj nuždi, odobrio je Banci kolateralizirane zajmove u iznosu 558 milijuna HRK, koji su otplaćeni početkom travnja.

B. Slabosti i testiranje na stres

41. **Kreditni rizik, uključujući onaj koji proizlazi iz fluktuacija tečaja, predstavlja glavnu sistemsku slabost.** Analiza osjetljivosti pokazuje da bi, što se tiče neposrednih rezerviranja, dvije najveće banke, na koje se odnosi gotovo polovina aktive bankovnog sustava mogle apsorbirati gubitke od oko 5 posto njihove ponderirane aktive prije dostizanja minimalno propisanog kapitala, dok bi bankovni sustav kao cjelina mogao apsorbirati gubitke od gotovo 10 posto ponderirane aktive prije kršenja tog propisa. Bankovni sustav je prvenstveno izložen rizicima koji proizlaze iz makroekonomske politike, te negativnih vanjskih egzogenih šokova, budući da ta kretanja vjerojatno imaju najznačajniji učinak na kvalitetu kredita. Ekspanzija bankovnih kredita zaslužuje pažljivije praćenje, budući da iskustvo u drugim zemljama pokazuje da kreditni rast veći od 15 posto može dovesti do povećanja gubitaka.

Kreditni rizik

Analiza osjetljivosti ukazuje na značajnu otpornost bankovnog sustava kod apsorbiranja pogoršanja kvalitete kredita. Sljedeća metoda se koristi za prikaz učinka povećanja aktive koja ne ostvaruje prihod na koeficijent adekvatnosti kapitala. Na temelju bilančnih podataka s kraja lipnja 2001., klasifikacija aktive, jamstveni kapital (tir I i tir II kapital), koeficijent adekvatnosti kapitala i prilagođeni koeficijent adekvatnosti kapitala izračunati su za ukupni bankovni sustav i deset najvećih banaka. Prilagođeni koeficijent adekvatnosti kapitala odražava učinak premještanja ponderirane aktive koja ostvaruje prihod u aktivu koja ne ostvaruje prihod, odnosno u skupine C-E, ovisno o visini rezerviranja. Minimalni iznos posebnih rezervi propisanih za aktivu raspoređenu u skupinu C je 25 posto, dok je maksimalni iznos rezerviranja 100 posto (skupina E). Promjena statusa ponderirane aktive podrazumijeva promjenu vjerojatnosti - odražavajući pondere rizika - premještaja aktive u skupinu aktive koja ne ostvaruje prihode.⁸

⁸ Drugi pristup bi bio simulirati učinak povećanja aktive koja ne ostvaruje prihode na koeficijent adekvatnosti kapitala. Ova pretpostavka, temeljena na prosječnom bankovnom sustavu, prikazana je na drugoj horizontalnoj osi na slici 2. Budući da jamstveni kapital i aktiva koja ne ostvaruje prihode nisu nedvosmisleno povezani, druga horizontalna os predstavlja aproksimaciju.

Tablica 3. Hrvatska: Odabrani makrobonitetni pokazatelji, 1995. - 2002.
(postotak na kraju razdoblja, osim ako je drugačije navedeno)

	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000. pros.	2001. ožuj.	2001. lip.	2001. ruj.	2001. pros.	2002. ožuj.
Pokazatelji solventnosti											
Ponderirani koeficijent adekvatnosti kapitala 2/	18,2	17,7	16,4	12,7	20,6	21,4	19,0	18,8	19,2	18,5	...
Omjer poluge, tir I kapital kao postotak ukupnih obveza	...	13,4	12,0	9,6	11,3	11,6	...	10,7	10,1	9,0	...
Pokazatelji likvidnosti											
Omjer kredita i depozita 3/	129,6	92,6	98,0	107,0	102,5	85,0	85,5	87,6	83,2	71,7	76,9
Pričuve banaka kao postotak depozita 4/	16,0	13,7	11,1	8,2	8,6	7,7	7,0	7,3	7,6	9,5	10,9
gotovina u blagajni banaka 4/	0,6	0,5	0,5	0,5	0,8	0,8	0,5	0,7	0,5	0,6	0,9
pričuve izdvojene kod HNB-a 4/	15,4	13,2	10,6	7,7	7,9	6,9	6,4	6,6	7,1	9,0	10,0
od toga obvezne pričuve 4/	10,6	10,4	8,7	6,8	7,4	6,2	4,8	4,9	6,0	6,5	7,3
Dragovoljno upisani blagajnički zapisi kod HNB-a, kao postotak depozita	1,0	2,4	1,6	4,3	5,7	6,4	5,8	5,8	6,3	5,4	5,8
Pokazatelj primarne likvidnosti 5/	0,63	2,63	2,92	1,65	1,30	3,32	3,22	2,44	1,16	3,23	3,44
Kamatne stope na tržištu novca, ponderirani dnevni prosjeci	27,2	10,4	9,4	15,8	12,7	4,5	3,6	2,8	5,4	2,7	2,4
Pokazatelji kreditnog rizika											
Ukupna aktiva, promjena, na godišnjoj razini	14,7	7,7	26,4	9,4	-0,1	17,9	19,4	20,0	20,0	29,7	26,1
Kredit i predujmovi domaćem privatnom sektoru, promjena, na godišnjoj razini	23,5	9,0	48,8	23,9	-6,4	8,9	15,9	20,2	24,6	24,3	23,3
Aktiva koja ne ostvaruje prihode, kao postotak ukupne aktive 6/	7,6	9,2	7,2	11,4	11,8	10,6	10,2	9,7	8,5	7,2	...
Kredit koji ne ostvaruju prihode, kao postotak ukupnih klasificiranih kredita 6/	...	...	...	...	...	17,6	...	15,9	14,7	13,6	...
Posebne rezerve kao postotak ukupne aktive 7/	7,9	8,4	6,7	8,1	9,1	8,6	...	8,0	7,2	6,2	...
Pokazatelji deviznog rizika											
Neto otvorena devizna pozicija 8/	...	...	...	...	34	31	19	6	6	6	16
Neto inozemna aktiva kao postotak ukupne aktive	-9,3	0,1	2,8	-3,7	-5,2	1,7	1,6	-1,0	-0,3	7,7	2,2
Pokazatelji profitabilnosti											
Iskazana dobit prije oporezivanja, kao postotak aktive	0,3	0,8	1,5	-2,9	0,9	1,7	...	1,9	...	1,4	...
Razlika između kamatnih stopa na kredite i depozite, kunske 9/	16,2	14,3	9,7	12,0	9,3	7,1	5,4	6,7	6,4	6,8	11,7
kunski s valutnom klauzulom 9/	6,9	9,5	6,8	5,6	5,9	5,2	4,2	4,5	4,8	4,7	6,4
devizni 9/	12,6	14,4	8,8	3,0	2,5	4,2	3,5	3,8	3,6	3,3	3,6
Tržišna procjena banaka											
Depoziti kod banaka, promjena, na godišnjoj razini	42,8	52,5	40,6	13,6	-2,3	31,2	34,7	29,0	29,1	47,5	37,0
Devizni depoziti kod banaka, promjena, na godišnjoj razini	60,5	54,7	43,4	21,4	-2,6	26,9	28,4	25,7	32,5	53,2	39,9
Pokazatelji intermedijacije											
Aktiva kao postotak BDP-a 10/	63,7	62,5	68,9	67,8	65,3	69,8	74,5	68,4	68,7	84,4	87,3
Kredit i predujmovi ostalim domaćim sektorima kao postotak BDP-a 10/	27,8	27,6	35,9	40,0	36,1	35,6	39,1	36,9	36,7	41,3	44,8
Ukupna likvidna sredstva (M4) kao postotak BDP-a 10/	25,0	34,0	41,0	41,7	39,7	46,4	50,1	46,7	48,5	62,8	63,9

Izvor: Hrvatska narodna banka; i procjene MMF-a.

1/ Obuhvaća poslovne banke. Podaci navedeni u verzalu su preliminarini.

2/ Veliko povećanje u razdoblju od 1998. do 1999. treba promatrati u svjetlu činjenice da je veliki broj banaka iskazao negativni kapital u 1998.

Isto tako, izmijenjeni su propisi koji se odnose na koeficijent adekvatnosti kapitala. Podaci za 2001. obuhvaćaju samo poslovne banke.

3/ Kredit i predujmovi domaćem sektoru bez potraživanja od središnje države i njezinih fondova, u postocima depozita po viđenju, štednih, oročenih i deviznih depozita, bez središnje države i njezinih fondova.

4/ Depoziti obuhvaćaju depozite po viđenju, štedne, oročene i devizne depozite, ali bez središnje države i njezinih fondova.

5/ Pokazatelj primarne likvidnosti jednak je postotku mjesečnih dnevnih prosjeka slobodnih novčanih sredstava u odnosu na mjesečne dnevne prosjeke depozita koji čine osnovicu za izračunavanje obvezne pričuve.

6/ Aktiva koja ne ostvaruje prihode obuhvaća kredite klasificirane u skupine C-E kao postotak ukupne aktive, a ovdje se to odnosi na ukupnu aktivu poslovnih banaka objavljenu u Tablici D1 *Biltena* HNB-a. Na kraju 2001. aktiva koja ne ostvaruje prihode dosegla je 7,8 posto klasificirane aktive.

7/ Osim posebnih rezervi, banke su dužne izdvajati opće rezerve u iznosu od najmanje 1 posto njihove aktive iz skupine A. Ukupna aktiva ovdje označava aktivu poslovnih banaka objavljenu u Tablici D1 *Biltena* HNB-a.

8/ Neto otvorena devizna pozicija smanjena je 1. prosinca 2000. sa 30 na 25 posto kapitala, a od 1. rujna 2001. na 20 posto kapitala, kada su isto tako ukinuta i određena prethodno dozvoljena odstupanja

9/ Ponderirani prosjeci mjesečnih kamatnih stopa. Promjena ročne strukture može na taj način utjecati na razliku između aktivnih i pasivnih kamatnih stopa.

10/ Nominalni BDP sveden je na godišnju razinu množenjem tromjesečnog BDP-a sa četiri.

42. **Analiza pokazuje da bi bankovni sustav kao cjelina mogao apsorbirati gubitke od oko 10 posto ponderirane aktive prije kršenja minimalno propisanog kapitala.** To približno odgovara povećanju aktive koja ne ostvaruje prihode od oko 65 posto. Iako je to značajno povećanje, važno je napomenuti da se od kraja 1997. do kraja 1998. aktiva koja ne ostvaruje prihode zapravo udvostručila zbog bankovne krize. Ako budu potrebna potpuna rezerviranja, udvostručenje aktive koja ne ostvaruje prihod u bankovnom sustavu dovelo bi do premještanja oko 16 posto ponderirane aktive u aktivu koja ne ostvaruje prihode, što bi uzrokovalo velike probleme za većinu najvećih banaka.⁹ U praksi, međutim, dobit može predstavljati prvu crtu obrane za ublažavanje povećanih rezerviranja, a učinak povećanja može se vremenski rasporediti. Banke će isto tako vjerojatno promijeniti ponašanje u pokušaju da smanje rizike.¹⁰

Tržišni i ostali rizici

43. **Izravna izloženost banaka tečajnom riziku je ograničena, no postoji određena nesigurnost što se tiče opsega kreditnog rizika koji proizlazi iz neosiguranih deviznih zaduživanja.** Izravni učinak, procijenjen analizom neto otvorene pozicije, relativno je malen za većinu banaka; banke u prosjeku imaju dugu poziciju, te se čini da bi profitirale uslijed deprecijacije kune. Neizravni učinci fluktuacija tečaja na bankovni sustav mogu, međutim, biti značajni zbog učestalog korištenja zaduživanja koje se temelji na stranoj valuti. Iako je teško kvantitativno iskazati neizravni kreditni rizik koji proizlazi iz promjene tečaja, nekoliko izračuna je prikazano u slikama 3A i 3B. Ti izračuni ukazuju da bi pod pretpostavkom deprecijacije ili aprecijacije u rasponu od 15-25 posto, ovisno o navedenoj stopi nenaplaćene aktive i stopi otplate kredita, došlo do pada koeficijenta adekvatnosti kapitala bankovnog sustava sa 18,8 posto na 7-12 posto. Pod tim pretpostavkama, promjene tečaja mogu uzrokovati ozbiljne probleme za najslabije kapitalizirane banke.
44. **Većina najvećih banaka je manje izložena ostalim rizicima, uključujući kamatni rizik, rizik cijene kapitala i rizik likvidnosti, iako postoje značajne razlike između pojedinih banaka.** Na temelju djelomičnih podataka o neusklađenosti ponovnog određivanja cijene kredita, te depozita i dugova, tekuće dobiti mogu apsorbirati učinak manjih kamatnih promjena kod većine banaka. Banke su isto tako izložene riziku likvidnosti, u kunama i u stranoj valuti, no kao što je prethodno navedeno, visoka stopa obvezne pričuve, te obveza održavanja najmanje 53 posto deviznih obveza s dospijecem kraćim od godinu dana u kratkoročnim deviznim potraživanjima, pomaže u smanjenju tih rizika.
45. **Ta analiza i procjena Temeljnih načela za učinkovit nadzor banaka ukazuje da je potrebno razmotriti nadzor koji se više temelji na riziku, te daljnje jačanje nadzorničkih podataka i analize.** To bi uključivalo razvoj okvira za redovito testiranje na stres, prikupljanje detaljnih podataka o kreditima raznim sektorima, te o najvećim deponentima, kao i sustav izvješćivanja o kreditima za male dužnike.

⁹ Važno je napomenuti da je nekoliko banaka nedavno bilo u mogućnosti opozvati rezerviranja, budući da su uspjele povratiti sredstva u većoj mjeri nego što su prvobitno očekivale.

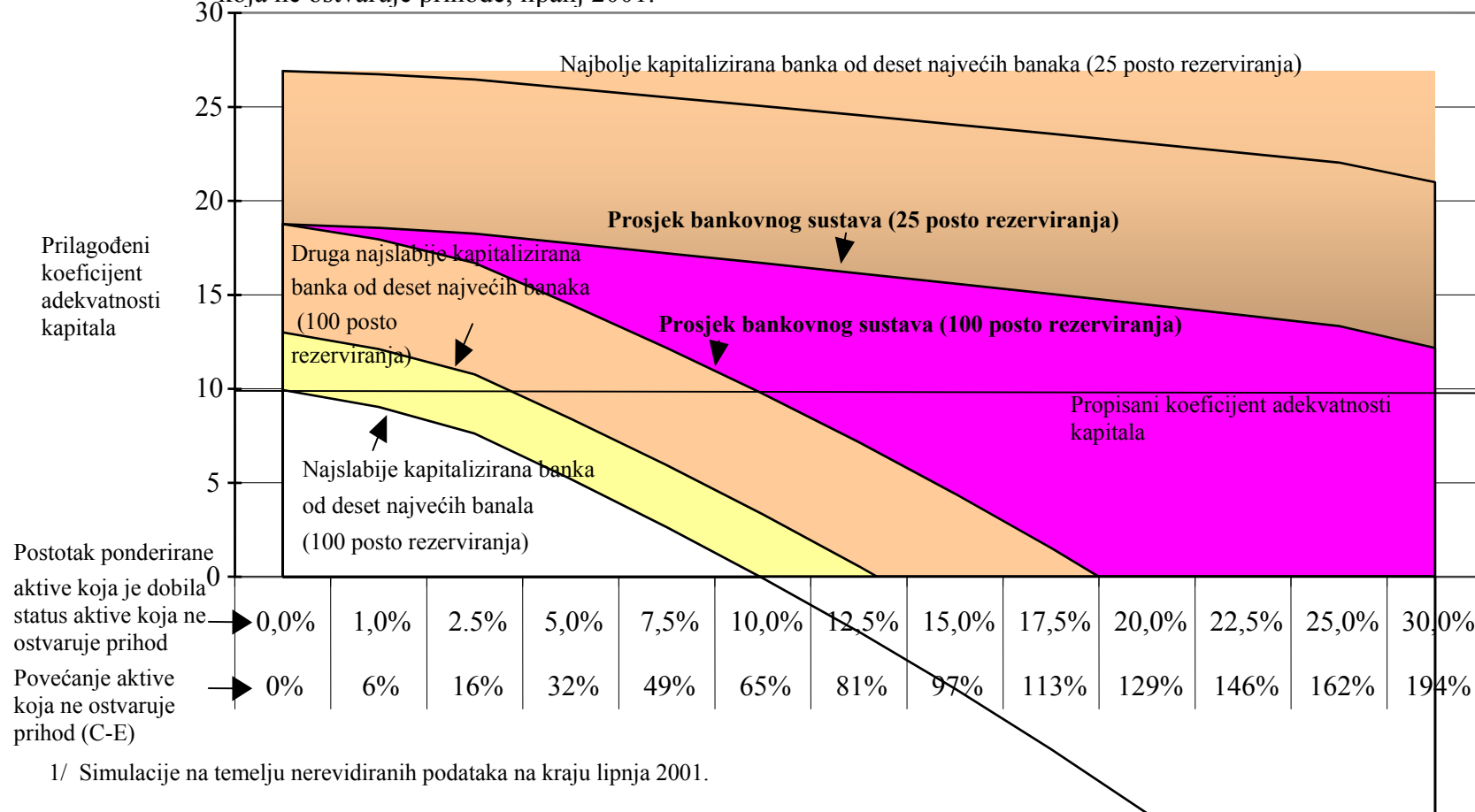
¹⁰ Manje banke se najčešće čine najosjetljivijima na koncentraciju rizika, odnosno, geografski rizik, veliku izloženost, te kredite dioničarima i povezanim osobama.

C. Rješavanje krize i sigurnosne mreže

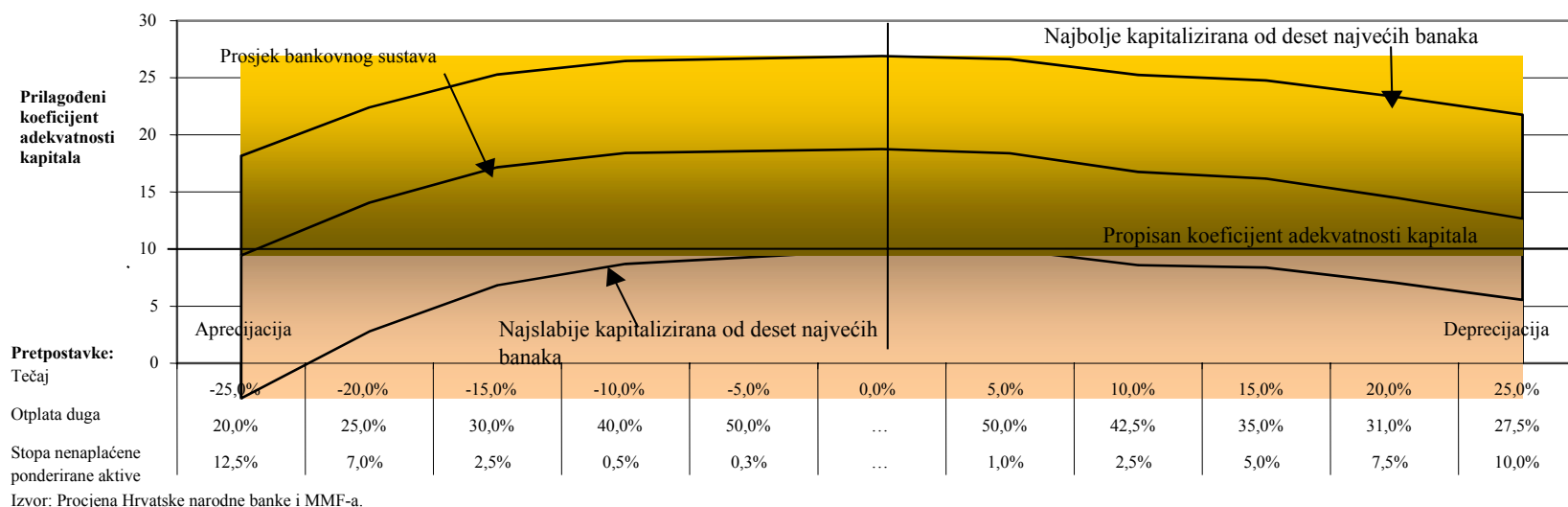
Sustavi ranog upozorenja i zajmodavac u krajnjoj nuždi

46. **Poduzete su značajne aktivnosti za analizu i razvoj sustava ranog upozorenja (EWS) i pokazatelja vitalnosti financijskog poslovanja (FSI).** U okviru EWS-a HNB-a vodi se evidencija o bankama koje nude velike kamate na depozite i pokazateljima kunske i devizne likvidnosti banaka, koji su se u prošlosti pokazali kao dobri glavni pokazatelji. HNB isto tako prati skupinu pokazatelja vitalnosti financijskog poslovanja, uključujući aktivu koja ne ostvaruje prihod, posebne pričuve, skupnu veliku izloženost, rast depozita i kredita, neto inozemnu aktivu, likvidnost i pokazatelje profitabilnosti.
47. **Kretanja u FSI-u ukazuju na značajno poboljšanje tijekom protekle dvije godine i malu promjenu situacije ove godine.** Prema riječima dužnosnika HNB-a, iskustvo Hrvatske pokazuje da pokazatelji vitalnosti financijskog poslovanja često koincidiraju s bankovnom krizom i koriste se kao dopuna EWS-u. Sektor nadzora i kontrole HNB-a planira se usmjeriti na analizu osjetljivosti u svom poslu neizravnog nadzora analizom financijskih izvješća, te provesti daljnje usavršavanje sustava ranog upozorenja HNB-a.
48. **Uloga zajmodavca u krajnjoj nuždi koja funkcionira odobravanjem kratkoročnih kredita za likvidnost jasno je definirana u regulativi HNB-a.** Regulativa propisuje da se ti krediti mogu odobriti samo solventnim bankama koje imaju likvidnosnih problema, te u situacijama kada HNB smatra da je ugrožena stabilnost bankovnog sustava. Krediti za likvidnost moraju biti u potpunosti kolateralizirani specifičnim instrumentom osiguranja, primjenjujući tržišnu vrijednost i smanjenje vrijednosti za određene instrumente osiguranja. HNB može prihvatiti širi raspon instrumenata osiguranja pod uvjetom da je kredit zatražila i za njega jamči država. Krediti moraju predstavljati dio programa za poboljšanje s kojim je suglasan HNB.

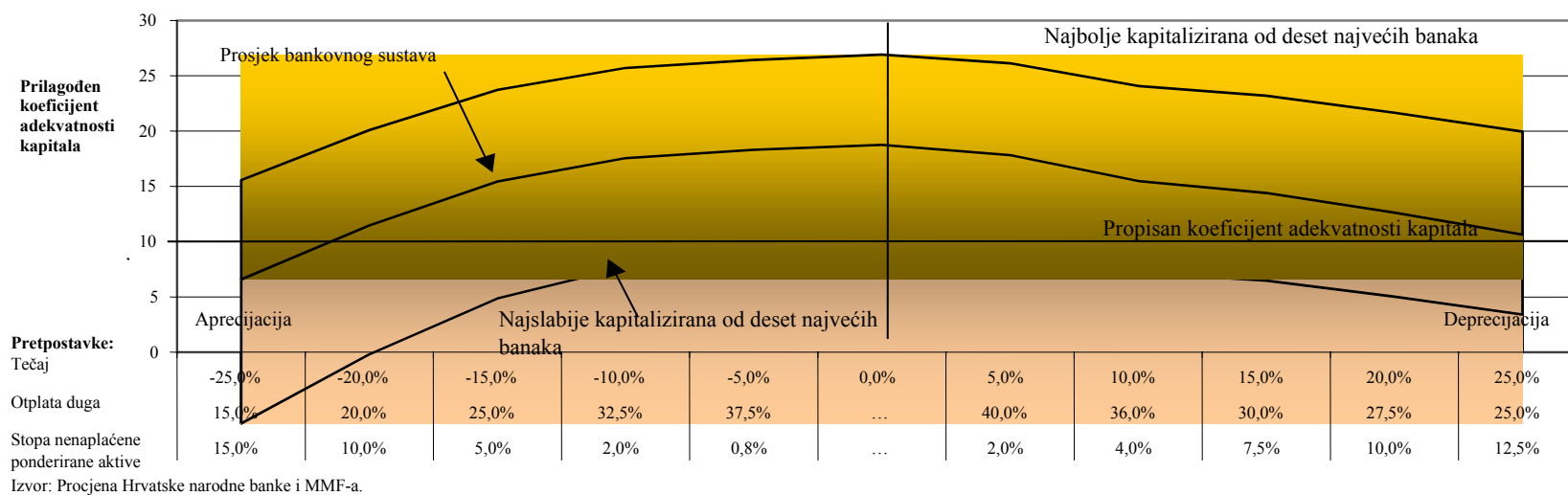
Slika 2. Hrvatska: Prilagođeni koeficijent adekvatnosti kapitala za ponderiranu aktivu koja je dobila status aktive koja ne ostvaruje prihode, lipanj 2001.^{1/}

Slika 3A. Hrvatska: Prikaz učinaka tečaja na koeficijent adekvatnosti kapitala, lipanj 2001.

Slika 3B. Hrvatska: Prikaz učinaka tečaja na koeficijent adekvatnosti kapitala, lipanj 2001.

49. **Propisi koji se odnose na korištenje tog zajma adekvatni su i treba ih se čvrsto pridržavati da bi se izbjegao moralni hazard.** Veća neovisnost HNB-a, brzi okvir za poboljšanje stanja uključen u novi Zakon o bankama, te povećani udio vlasništva stranih banaka osjetljivih na rizik reputacije, trebali bi povećati vjerojatnost pravovremenih aktivnosti, te bi se tako trebalo izbjeći ponavljanje prethodnih problema koji su zahtijevali značajnu pomoć države. Prisutnost stranih banaka, međutim, sama po sebi ne predstavlja dovoljnu zaštitu od različitih rizika, što se pokazalo u nedavnom slučaju Riječke banke.

Osiguranje štednih uloga

50. **Rješavanje nedavne krize u Riječkoj banci svjedoči o učinkovitosti sigurnosne mreže banaka i aranžmana za rješavanje krize.** Od svog osnivanja u 1997., Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (DAB), koja je odgovorna za osiguranje štednih uloga i pomoć u restrukturiranju i sanaciji banaka ima glavnu ulogu u restrukturiranju i sanaciji bankovnog sustava. Kad se dovrši sanacija banka, trebalo bi preispitati ulogu i strukturu DAB-a, uključujući reviziju obuhvata i cijene osiguranja štednih uloga. Trenutni obuhvat od 100 000 HRK štednih uloga po deponentu u kombinaciji s premijom osiguranja štednih uloga od 0,8 posto godišnje čini se visokim prema međunarodnim standardima, te se smatra značajnim porezom na postupak posredovanja. Također je potrebno razmotriti objavljivanje eksterno revidiranih financijskih izvješća DAB-a.
51. **Potrebna je jasna raspodjela odgovornosti, te poboljšanje koordinacije između HNB-a i DAB-a da bi se izbjegli sukobi interesa, te ostvario cilj rješavanja pitanja posrnutih banaka uz najmanji trošak.** Koordinacija se treba proširiti na sve razine u okviru HNB-a (posebice njegovog sektora nadzora) i DAB-a. Sve uključene institucije trebale bi se pridržavati čvrstih pravila i imati jasne ciljeve.

V. FINANCIJSKA TRŽIŠTA I NEBANKOVNE FINANCIJSKE INSTITUCIJE

52. **Tržišta vrijednosnih papira i dalje su slabo razvijena i imaju ograničenu ulogu u financijskom sustavu.** Sredinom 2001., samo su 4 poduzeća bila uvrštena u prvu kotaciju Zagrebačke burze (ZB), a tržišna kapitalizacija u odnosu na BDP i promet kao udio tržišne kapitalizacije niski su u usporedbi s ostalim srednjoeuropskim državama. Iako je osnovni zakonski i regulatorni okvir za tržišta vrijednosnih papira uspostavljen 1995., potrebno ga je ažurirati. Ovlasti CROSEC-a što se tiče kontrole, ispitivanja i nadzora nisu adekvatno formulirane u zakonu o vrijednosnim papirima. Očekuje se da će novi zakon o vrijednosnim papirima riješiti te nedostatke. Prema novom zakonu banke se mogu baviti poslovima vezanim uz vrijednosne papire preko zasebnog poduzeća kćeri ili jedinice unutar banke, koje mogu proširiti svoju ulogu na kapitalna tržišta. U skladu s tim, javit će se veća potreba za odgovarajućim sustavom interne kontrole unutar banaka, te za užu suradnju između CROSEC-a i HNB-a.
53. **Sektor osiguranja je mali i ne predstavlja sistemski rizik za financijski sustav.** Prikupljene premije za 2000. iznosile su 2,9 posto BDP-a, u usporedbi sa 6 do 8 posto BDP-a u zapadnoj Europi. Povrat od imovine za industriju u cjelini u

2000. procjenjuje se oko 0,5 posto. Visoki minimalni iznos propisanog kapitala često ograničava broj novih ulazaka u industriju, ograničujući na taj način konkurentnost i održavajući premije na višoj razini nego što bi u protivnome bile. Nadzor nad tom djelatnošću provodi mali broj stručnih djelatnika Direkcije za nadzor društava za osiguranje u Hrvatskoj (DNDO), no zbog ograničenih resursa agencija nije u mogućnosti osigurati provođenje regulative i obavljanje izravne kontrole. Potreban je izravniji pristup nadzoru koji naglašava analizu upravljanja rizikom da bi se osigurala jedinstvena regulatorna usklađenost, kao i razriješili potencijalni problemi.

54. **Okvir za regulativu mirovinskih fondova temelji se na zdravim načelima, iako postoje određena područja koja je potrebno ojačati.** Zakoni propisuju skup kvantitativnih ograničenja na ulaganja u različitu vrstu imovine, no s razvojem kapitalnih tržišta, ta ograničenja bi možda trebalo ublažiti, posebno odredbu da se barem 50 posto aktive mora ulagati u državne dužničke vrijednosne papire. Devizna diversifikacija je ograničena na 15 posto aktive, što je veliko ograničenje s obzirom na skromnu veličinu domaćeg tržišta. Preporučuje se veća devizna diversifikacija (npr. 25 ili 30 posto). Da bi se radnici zaštitili od nerazboritog i rizičnog upravljanja imovinom, u drugom stupu se jamče prinosi, koje prvo financira društvo za upravljanje fondom, a zatim, u slučaju bilo kakvog manjka, država. Potrebno je bolje definirati standard koji aktivira garanciju, budući da će on utjecati na moguće obveze upravitelja mirovinskih fondova, te uslijed toga, na njihov odabir portfelja.

VI. OSTALA PITANJA

A. Jedinstveni nadzor financijskih aktivnosti

55. **U ovoj fazi se čini preuranjenim razmatrati formiranje jedinstvene agencije za nadzor.** Stvaranje odgovarajuće institucionalne strukture za regulaciju financijskih aktivnosti uključuje nekoliko čimbenika, uključujući osnovu i složenost regulatornih institucija i tržišta, te stupanj povezanosti među njima. Uslijed toga, jedinstvena regulatorna struktura prihvaćena je u relativno malo država. Situacija u Hrvatskoj ne čini se prikladnom za jedinstvenu agenciju, iako je možda potrebna određena prilagodba postojećih aranžmana s obzirom na daljnje širenje financijskih aktivnosti i slabosti u određenim područjima. Možda je potrebna veća sinergija između nebankovnih financijskih agencija za nadzor, a moguće je i razmotriti spajanje Direkcije za nadzor društava za osiguranje, CROSEC-a i Hagene. Takav bi pristup olakšao koordinaciju i pridonio učinkovitijem nadzoru.
56. **Postoje dobri razlozi da HNB zadrži odgovornost za nadzor banaka.** HNB je postigao značajni napredak od sredine 1990.-ih, stalno unaprjeđujući svoj nadzor poslovnih banaka i štedionica. Nezavisnost i odgovornost HNB-a i njegova pozicija još su ojačani usvajanjem novog Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci u travnju 2001. HNB isto tako ima lakši pristup resursima u slučaju kada je potrebno riješiti hitne probleme i dalje unaprijediti nadzor bankovnog sektora. U sadašnjim okolnostima, ta bi postignuća bila dovedena u pitanje oduzimanjem uloge nadzora banaka HNB-u. Unatoč tomu, bilo bi važno poboljšati nadzor i

koordinaciju između raznih agencija za nadzor da bi se olakšao učinkovit nadzor različitih bankovnih grupa i financijskih konglomerata koji nastaju.¹¹

B. Sprječavanje pranja novca i borba protiv financiranja terorizma

57. Zakonski i institucionalni okvir i postupci za osiguranje provedbe sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma pokazuju visoki stupanj usklađenosti s odredbama navedenim u metodološkom dokumentu MMF-a iz travnja 2002. Hrvatska je isto tako kriminalizirala prikupljanje sredstava s namjerom izvršenja djela međunarodnog terorizma. Područja koja su ocijenjena kao "značajno neusklađena" odnose se na odredbe o sankcioniranju, te resurse i upravljačku strukturu FIU-a u okviru MFIN-a za učinkovito izvršavanje svojih funkcija. Zakon o sprječavanju pranja novca koji se temelji na preporukama Radne grupe za financijsku aktivnost (FATF), te relevantnoj Direktivi EU, prihvaćen je 1997., a izmjene i dopune su donesene 2001.; ostali relevantni zakoni također postoje. Banke su obvezne izvješćivati o sumnjivim transakcijama financijsku obavještajnu jedinicu (FIU) i MFIN. Za vrijeme svoje izravne kontrole, Direkcija za izravni nadzor banaka HNB-a preispituje bankine procedure i izvješćuje o sumnjivim transakcijama specijalnu jedinicu u slučaju da to već nije učinila banka.

58. Zakon o sprječavanju pranja novca odnosi se na veliki broj institucija. Ostala tijela za nadzor u području vrijednosnih papira i osiguranja, te institucije kao što su to mjenjačnice, zalagaonice, kockarnice moraju izvješćivati o sumnjivim transakcijama, te utvrditi identitet osoba uključenih u transakcije koje premašuju 105,000 HRK.¹² Posebna obavještajna jedinica može također prekinuti sumnjivu transakciju na kraće vrijeme, te je ovlaštena provoditi svoju vlastitu izravnu kontrolu u svrhu ispitivanja sumnjivih transakcija. Isto tako postoje postupci u platnom prometu za utvrđivanje sumnjivih plaćanja. FATF je ocijenio Hrvatsku u 2000., te utvrdio da je kooperativno područje.¹³

C. Računovodstvo i revizija

59. Hrvatska je prihvatila Međunarodne računovodstvene standarde (MRS) i Međunarodne standarde za reviziju (MSR) za sva trgovačka društva i revizore. Iako ne postoji jaz u standardima, upućeni promatrač može biti zabrinut zbog značajnog "jaza u usklađenosti". Hrvatska je napredovala dalje i brže od ostalih južno i istočnoeuropskih susjeda u reformi svog zakonodavstva, no stvarna praksa nije uvijek usklađena s tim propisima. Djelomičan razlog za to je nedostatak pritiska pod utjecajem potražnje s obzirom na mali broj poduzeća koja kotiraju na burzi, korištenje ostalih izvora informacija za odluke vezane uz

¹¹ U slučaju problema u financijskom konglomeratu, trebao bi postojati sporazum o "glavnom" regulatornom tijelu.

¹² Carinska uprava je obvezna dostaviti informaciju MFIN-u što se tiče zakonitog prijenosa ili bilo kakvog pokušaja zakonitog prijenosa preko granice gotovine ili čekova u domaćoj ili stranoj valuti koja iznosi 40,000 HRK ili više.

¹³ Vidi web stranice Ministarstva financija koje se odnose na mjere sprječavanja pranja novca: <http://www.tel.hr/crofin/>

trgovinu i bankovne kredite, nedostatak iskustva i stručnosti korisnika, te otežani pristup revidiranim financijskim izvješćima.

60. **Potrebne su značajne promjene u distribuciji revidiranih financijskih izvješća.** Nedostatak pritiska korisnika da se postigne usklađenost najčešće se ne nadoknađuje regulatornim instrumentima, s iznimkom bankovnog sektora. Poduzeća koja nadzire CROSEC dostavljaju nerevidirana financijska izvješća regulatornom tijelu za vrijednosne papire, no čini se da se to pažljivo ne preispituje. Postoji vrlo slab nadzor revizora da bi se osigurala kvaliteta njihovog rada. HNB prima i pregledava revidirana financijska izvješća za banke koje su pod njezinim nadzorom i uspoređuje ih s podacima prikupljenim tijekom izravne kontrole.

ODJELJAK II. SAŽETAK PROCJENE POŠTIVANJA STANDARDA KOJI SE ODOSE NA FINANCIJSKI SEKTOR

Ovaj odjeljak Procjene stabilnosti financijskog sustava za Hrvatsku sadrži podatke o poštivanju međunarodnih standarda i kodeksa relevantnih za financijski sektor. Procjena je pomogla u utvrđivanju mjere u kojoj je nadzornički i regulatorni okvir adekvatan za suočavanje s potencijalnim rizicima u financijskom sustavu. Isto tako omogućuje procjenu prakse transparentnosti monetarne i financijske politike.

Kao dio Programa procjene financijskog sektora (FSAP), izvršene su sljedeće detaljne procjene standarda: Baselska temeljna načela za učinkovit nadzor banaka: gospoda Roland Hopfer (Austrijska narodna banka) i Tony Lybek (MMF); Ciljevi i načela regulative koja se odnosi na vrijednosne papire Međunarodne organizacije komisija za vrijednosne papire (IOSCO): gospoda Noritaka Akamatsu i Yongbeom Kim (oba iz Svjetske banke); Temeljna načela za sistemski važne platne sustave Odbora za sustave plaćanja i namire (CPSS): gosp. Robert Keppler (Svjetska banka); Načela za nadzor društava za osiguranje Međunarodnog udruženja nadzornih tijela društava za osiguranje (IAIS): gosp. Don McIsaac; i MMF-ov Kodeks dobrih praksa transparentnosti monetarne i financijske politike: gosp. Marco Arnone (MMF). Procjene se temelje na samoprocjeni nadležnih tijela, odgovorima na upitnike, te radu tijekom dvije misije FSAP-a u travnju i rujnu 2001.

Hrvatska je značajno ojačala nadzor financijskog sektora i usvojila je relevantne zakone. U skladu s tim zakonima donesena je regulativa, a provedba je općenito gledajući dobra u području bankarstva. Težnja Hrvatske da se priključi EU temelj je strategije usklađivanja zakonskog i regulatornog okvira s onim u EU. Prakse transparentnosti monetarne i financijske politike uglavnom su skladu s najboljim praksama, no slabosti postoje u području vrijednosnih papira i osiguranja.

I. USKLAĐENOST S BASELSKIM TEMELJNIM NAČELIMA ZA UČINKOVIT NADZOR BANAKA

A. Opće informacije

61. Provedena je procjena institucionalnog i pravnog okvira za nadzor banaka u skladu s Baselskim temeljnim načelima za učinkovit nadzor banaka u okviru Programa procjene financijskog sektora (FSAP) MMF-a i Svjetske banke, na temelju informacija do rujna 2001. U to je vrijeme postojao je prijedlog novog Zakona o bankama. Naknadno je Zakon usvojen, no članovi misije nisu ga imali prilike pregledati.

62. Procjena poštivanja temeljnih načela, prema Metodologiji temeljnih načela, uglavnom se temelji na zakonskom okviru za nadzor banaka i metodama i postupcima koje je propisalo nadležno tijelo za nadzor. Hrvatska narodna banka (HNB) je odgovorna za nadzor svih banaka i kontrolira svaku banku svake druge godine. Neke banke se kontroliraju češće ovisno o potencijalnim problemima. Sektor nadzora i kontrole HNB-a trenutno zapošljava oko 70 ljudi (Direkcija za izravni nadzor: 45; Direkcija za nadzor banaka analizom financijskih izvješća: 18; te Direkcija za unaprjeđenje nadzora banaka: 5).¹⁴
63. Procjenu su izvršili gospoda Roland Hopfer (Austrijska narodna banka) i Tony Lybek (MMF). Temeljila se prvenstveno na podacima koje su pružili djelatnici Sektora nadzora i kontrole, na sastancima i u odgovorima na upitnike. Za procjenu su osim zakona korisni bili sastanci s predstavnicima nekoliko banaka i eksternih revizora. Nadležna tijela i ostale zainteresirane strane bile su vrlo susretljive i u potpunosti su sudjelovale u raspravama.

B. Institucionalna tržišna struktura

64. Pravni okvir za nadzor banaka u Republici Hrvatskoj temelji se na Zakonu o Hrvatskoj narodnoj banci, Zakonu o bankama, te povezanim propisima. Zakon daje potpunu odgovornost za nadzor bankovnog sustava HNB-u, te osigurava HNB-u potrebna ovlaštenja za regulaciju bankovnog sektora. Prijedlog Zakona o bankama dostavljen je zainteresiranim stranama da daju svoj komentar. Prijedlog Zakona o bankama trebao bi omogućiti harmonizaciju s odgovarajućim Direktivama EU za bankarstvo, a pokriva gotovo sva glavna područja koja zaslužuju pažnju, a koja su utvrđena u ovoj procjeni. Zakoni i propisi se kontinuirano prilagođuju kretanjima u bankovnom sektoru, djelomično odražavajući iskustvo s bankovnim krizama sredinom 1990.-ih i 1998/99.
65. Nadzorno tijelo je sektor koji je sastavni dio HNB-a. On nadzire 43 banke i 23 štedionice. Banke u većinskom stranom vlasništvu činile su oko 88 posto ukupne aktive u rujnu 2001. Broj banaka značajno se smanjio. Tijekom posljednjih pet godina, zatvoreno je četiri banke i osam štedionica, a stečajni postupak je pokrenut u 13 banaka i 5 štedionica. Aktivnosti banaka definirane su Zakonom o bankama. Domaće banke, strane banke i podružnice stranih banaka jednako se tretiraju.

C. Opći preduvjeti za učinkovit nadzor

66. Nakon nepovoljnih kretanja u bankovnom sektoru krajem 1990.-ih, zakonski okvir za nadzor banaka morao se prilagoditi da bi jamčio poduzimanje odgovarajućih zakonskih mjera. Sadašnji Zakon o bankama i prateća regulativa dopuštaju nadzornicima da osiguraju usklađenost banaka sa zakonom.
67. Zakon o bankama daje HNB-u, koji je jedino nadzorno tijelo za bankovni sustav, ovlaštenje da izdaje propise i određuje minimalne standarde za bankovne postupke i vrednovanje imovine. Propisi (Odluke Hrvatske narodne banke) se obično

¹⁴ Sektor se sastoji od direkcija.

objavljaju u Narodnim novinama i dostupni su na web stranicama HNB-a. Kršenje zakona i propisa se kažnjava. Mjere i sankcije koje se mogu poduzeti protiv banke jasno su opisane u zakonu. Tijekom posljednje dvije godine, HNB je oduzeo 12 odobrenja za rad. Glavnina većih banaka sada je u vlasništvu cijenjenih i dobro vođenih stranih banaka. Iako je u općem smislu poboljšana kvaliteta uprave, internih propisa i sustava upravljanja rizikom, nedavni slučaj Riječke banke ukazuje na potrebu posvećivanja veće pažnje riziku poslovanja.

68. Poslovi koje banka može obavljati definirani su Zakonom o bankama, a ovise o minimalnom iznosu temeljnog kapitala (banke s malim ovlaštenjem: 20 milijuna HRK, sa srednjim ovlaštenjem: 40 milijuna HRK, te s velikim ovlaštenjem: 60 milijuna HRK). Prijedlog Zakona o bankama propisuje samo jedan iznos minimalnog temeljnog kapitala, koji bi trebao iznositi 40 milijuna HRK. To bi moglo primorati neke male banke, ako ne budu mogle povećati svoj kapital, da se spoje s drugom bankom, transformiraju u štedno-kreditnu zadrugu, ili likvidiraju.
69. Banke u Hrvatskoj moraju primjenjivati Međunarodne računovodstvene standarde (MRS), a njihova godišnja financijska izvješća revidiraju eksterni revizori i na pojedinačnoj i na konsolidiranoj osnovi. Ta se revidirana financijska izvješća dostavljaju HNB-u zajedno s posebnim izvješćem o reviziji za nadzorno tijelo, koje obvezuje eksterne revizore da se osvrnu na posebna pitanja (internu kontrolu, internu reviziju, sustave upravljanja rizikom, itd.). Od eksternih revizora se također zahtijeva da odmah prijave sve prekršaje HNB-u.
70. Strane banke ili podružnice stranih banaka podliježu istom postupku utvrđenom za domaće banke, te isto tako podliježu izravnoj kontroli. Još nisu uspostavljeni sporazumi o razmjeni informacija sa stranim nadzornim tijelima. Zakonske odredbe za davanje ovlaštenja HNB-u da sklopi međunarodne sporazume uključene su u prijedlog Zakona o bankama.

D. Glavni rezultati

71. Većina Temeljnih načela za učinkovit nadzor se ili poštuje (13) ili se uglavnom poštuje (8).¹⁵ Slabosti su utvrđene u pogledu konsolidiranog nadzora, što je utjecalo na procjenu ostalih načela (7). Tako se samo dva načela ne poštuju, od kojih je jedan trenutno od ograničene važnosti, a drugi se odnosi na međunarodnu suradnju.
72. Predstavnici Sektora nadzora i kontrole su u potpunosti svjesni preostalih slabosti u postojećem zakonskom okviru i postupcima. Prijedlog novog Zakona o bankama rješava te nedostatke.
73. HNB je ovlašten za izdavanje i oduzimanje odobrenja za rad. Zajamčeno mu je dovoljno ovlaštenja i neovisnosti da bi se osigurao stabilan, vitalan i siguran bankovni sustav. Njegovi široko usmjereni ciljevi se indirektno navode u Zakonu o HNB-u i Zakonu o bankama, no mogli bi biti još jasnije definirani. Zaposlenici nadzora i kontrole trebali bi dobiti eksplicitni zakonski imunitet za postupke

¹⁵ Načelo 1 se zapravo sastoji od 6 načela, pa je prema tomu procijenjeno 30 načela.

poduzete u dobroj namjeri pri obavljanju svojih dužnosti. Za restrukturiranje Sektora nadzora i kontrole u svrhu pripreme za nove zadatke i potrebnu specijalizaciju bit će potreban ljudski potencijal. Stoga će neke izravne kontrole možda biti povjerene eksternim revizorima.

74. Sektor nadzora i kontrole obavlja nadzor banaka kroz izravne kontrole i kontrole analizom financijskih izvješća. Iako je nadzor prilično učinkovit, analize se vrše samo za pojedinačne subjekte, a ne provode se na konsolidiranoj osnovi. Razvoj odgovarajućih postupaka za izračun i određivanje ograničenja za tržišne i ostale povezane rizike je u tijeku. Postojeći zakonski okvir ne dozvoljava HNB-u da formalno sklopi međunarodne ugovore, što bi bilo vrlo važno zbog značajne prisutnosti stranih banaka.

Baselska temeljna načela mogu se svrstati u sljedeće kategorije:

Zakonski okvir (TN 1)

75. Postojeći zakonski okvir daje ovlaštenje HNB-u da obavlja nadzor nad bankama, te da izdaje prateće propise koji omogućuju zdrave bankovne prakse. Ako se banka ne pridržava zakona, HNB ima velike ovlasti za poduzimanje odgovarajućih mjera. Međutim, da bi se postigla usklađenost s europskim standardima, te da bi se riješile neke slabosti, sastavljen je prijedlog novog Zakona o bankama koji osigurava zakonski imunitet nadzornicima za postupke koje poduzmu u dobroj namjeri u obnašanju svojih dužnosti.
76. Prijedlog zakona, u svom sadašnjem obliku, omogućit će HNB-u da uspostavi redovit kontakt s ostalim nadzornim tijelima, što se do sada činilo samo na neformalnoj osnovi.
77. Sektor nadzora i kontrole se financira iz proračuna HNB-a. Razmatra se reorganizacija sektora, tako da bi neke izravne kontrole bile povjerene eksternim revizorima.

Izdavanje odobrenja za rad i struktura (TN 2-5)

78. Domaće i strane banke podliježu istim obvezama i postupcima za izdavanje odobrenja za rad. Detaljni priručnik za postupak izdavanja odobrenja za rad nije u upotrebi, no u praksi su postupci i obveze usporedivi s europskom praksom. Prije izdavanja odobrenja za rad stranoj banci, HNB će zatražiti mišljenje nadzornog tijela matične države. HNB izdaje tri vrste odobrenja za rad, ovisno o različitom iznosu minimalnog temeljnog kapitala i iskustva uprave. Poslovi koje banke mogu obavljati eksplicitno se navode u zakonu.
79. Za stjecanje dionica iznad deset posto dioničkog kapitala banke, potrebna je prethodna suglasnost HNB-a. HNB prima tromjesečna izvješća o dioničarima banke. Međutim, naknadna procjena neizravnih dioničara - nakon što je izdano odobrenje za rad - do sada se nije obavljala.
80. Ulaganja u zemljišta, zgrade, opremu i poslovne prostore ne smije prelaziti 30 posto jamstvenog kapitala, a uključujući vlasničke udjele u trgovačkim društvima, ne smije prelaziti 70 posto.

Bonitetna regulativa i zahtjevi (TN 6-15)

81. Regulatorni okvir velikim je dijelom usklađen sa svim međunarodnim standardima. Najmanji koeficijent adekvatnosti kapitala je iznad baselskih preporuka, odnosno 10 posto, i primjenjuje se na sve banke. Međutim, izračun ovog koeficijenta temelji se samo na kreditnom riziku, a obvezni kapital za tržišne i ostale povezane rizike tek treba biti razrađen.
82. HNB je propisao minimalne standarde za banke vezano uz procjenu kvalitete aktive i striktnu upute za rezervacije, koji su u velikoj mjeri usklađeni s međunarodnom praksom. Ograničenja velikih izloženosti i kredita povezanim osobama u skladu su s međunarodnim standardima. Međutim, nadzor na konsolidiranoj osnovi predložen je u novom zakonu, ali se još ne provodi, što ograničava mogućnost osiguravanja usklađenosti s prethodno navedenim ograničenjima na konsolidiranoj osnovi.

Metode kontinuiranog nadzora (TN 16-20, 22)

83. Sektor nadzora i kontrole dijeli se na tri direkcije. Direkcija za nadzor banaka i štedionica analizom financijskih izvješća analizira dobivene podatke na tromjesečnoj osnovi, dok se konsolidirane analize vrše samo jednom godišnje. Reorganizacija Sektora ojačat će Direkciju za nadzor banaka analizom financijskih izvješća internim restrukturiranjem, u svrhu pripreme za nove zadatke koje će propisati predloženi Zakon o bankama (konsolidirani nadzor, uvođenje smjernica za izračun tržišnog rizika i ostalih rizika).
84. Brojni su zahtjevi za izvješćivanjem HNB-a, što omogućuje HNB-u da utvrdi kritične pojave. Koristi se jednostavan sustav ranog upozorenja kojeg je razvila Direkcija istraživanja HNB-a, a koji ispituje pokazatelje likvidnosti i kamate na depozite banaka, a njegova daljnja razrada se očekuje. Procjena valjanosti podataka dostavljenih HNB-u vrši se putem prilično opsežnih izravnih kontrola i eksternih revizora koji moraju dostaviti, osim odobrenog financijskog izvješća, i posebno izvješće o reviziji u skladu sa zahtjevima HNB-a. U bliskoj budućnosti, neke od izravnih kontrola obavljat će eksterni revizori. Dužnosnici HNB-a su izjavili da su nakon bankovnih kriza kontakti između nadzornika i banka često vrlo intenzivni.
85. HNB može propisati stupnjevite sankcije u slučaju da banka nije usklađena s propisima vezanim uz nadzor.

Obveza dostavljanja informacija (TN 21)

86. Hrvatske banke moraju primjenjivati Međunarodne računovodstvene standarde (MRS). Ista revizorska kuća ne može više od četiri puta za redom obavljati reviziju financijskih izvješća u istoj banci. Financijska izvješća banke s revizorskim mišljenjem objavljuju se jednom godišnje na pojedinačnoj i na konsolidiranoj osnovi.

Prekogranične bankarske operacije (TN 23-25)

87. Sadašnji zakonski okvir priječi uspostavu formalnih sporazuma s inozemnim nadzornim tijelima, no to se pitanje rješava u prijedlogu Zakona o bankama. Međutim, potrebno je dobiti prethodno mišljenje nadzornog tijela iz matične države u okviru postupka kada strana banka želi otvoriti podružnicu ili banku kćer. Podružnice stranih banaka podliježu istim obvezama izvješćivanja i izravnoj kontroli kao i ostale banke.

Tablica I.1. Glavni rezultati procjene provedbe Baselskih temeljnih načela za učinkovit nadzor banaka

Glavne kategorije TN	Glavni rezultati
Ciljevi, samostalnost, ovlasti i resursi (TN 1)	Nezavisnost nadzornog tijela zajamčena je <i>Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci</i> . Institucionalni okvir i zadaci navedeni su u <i>Zakonu o Hrvatskoj narodnoj banci</i> , <i>Zakonu o bankama</i> , <i>Odluci o obavljanju nadzora nad poslovanjem banke</i> (Narodne novine, br. 50/2000), te u ostalim pratećim propisima. HNB ima potrebna ovlaštenja za izvršavanje svojih dužnosti, te da osigura poslovanje banaka u skladu sa zakonom. Sektor nadzora i kontrole u HNB-u financira se iz proračuna HNB-a. Broj zaposlenika neće se povećavati sljedećih godina, pa će neke izravne kontrole vjerojatno obavljati eksterni revizori. Trenutno postoji samo određeni zakonski imunitet za djelatnike sektora nadzora za postupke koje poduzimaju u dobroj namjeri, no to se razmatra u prijedlogu Zakona o bankama. Sporazumi s ostalim nadzornim tijelima još nisu sklopljeni, no informacije se povremeno razmjenjuju na neformalnoj osnovi.
Odobrenje za rad i struktura (TN 2-5)	Zakon o bankama štiti upotrebu naziva "banka" za institucije koje su definirane ovim zakonom i kojima je izdano odobrenje za rad. HNB jedini ima ovlaštenje izdavati i oduzimati odobrenje za rad banaka. Kriteriji, postupci i dokumenti koji se podnose jasno su definirani. Međutim, nakon postupka dobivanja odobrenja, HNB najčešće ne vrši praćenje neizravnih dioničara (ili njihovih izvora kapitala). Dozvoljene aktivnosti banke ovise o njezinom odobrenju za rad, i eksplicitno su opisane. Zakon o bankama navodi da je za stjecanje dionica, postupno ili odjednom, koje iznose deset posto dioničkog kapitala banke, a koje daju pravo glasa u glavnoj skupštini, potrebna prethodna suglasnost HNB-a. Ulaganja u nefinancijske institucije su ograničena. Ulaganja banke u zemljišta, zgrade, opremu te poslovne prostore ne smije premašiti 30 posto jamstvenog kapitala, a uključujući vlasničke udjele u trgovačkim društvima, 70 posto.
Bonitetna regulativa i zahtjevi (TN 6-15)	Postoji regulativa koja se odnosi na bonitetne zahtjeve. Smjernice donesene vezano uz kreditnu politiku, rezervacije za gubitke, procjenu izloženosti banke i klasifikaciju kredita su stroge. No još uvijek postoje neke slabosti koje se odnose na nedostatak konsolidiranog nadzora, što utječe na praćenje adekvatnosti kapitala, velike izloženosti i odobravanja kredita povezanim osobama. Trebalo bi razviti regulativu i nadzor, posebice u području tržišnog rizika i povezanih rizika. Minimalni iznos temeljnog kapitala je propisan, no izračun adekvatnosti kapitala se temelji samo na kreditnom riziku.
Metode kontinuiranog nadzora (TN 16-20)	Zakon o bankama omogućuje HNB-u da obavlja nadzor banka analizom financijskih izvješća i izravno. Više od polovine zaposlenika u Sektoru nadzora i kontrole uključeno je u izravne kontrole. Direkcija za nadzor banaka analizom financijskih izvješća analizira sve banke tromjesečno, a konsolidirana analiza obavlja se samo jednom godišnje. Primjenjuje se jednostavan sustav ranog upozorenja

	koji se temelji na pokazateljima likvidnosti i kamatnih stopa. Nadzor tržišnog rizika još je u procesu razvoja. Broj zaposlenika u Direkciji za nadzor banaka analizom financijskih izvješća povećat će se unutarnjim restrukturiranjem. Zbog te reorganizacije direkcija, neke izravne kontrole obavljat će eksterni revizori u bliskoj budućnosti. Nije još uveden nadzor na konsolidiranoj osnovi, no to se pitanje rješava u prijedlogu Zakona o bankama. Provjera valjanosti podataka podnesenih HNB-u osigurava se izravnom kontrolom, kao i putem obveze eksternih revizora da izvješćuju o svim bitnim rezultatima u svojim godišnjim revizijama. Prema riječima dužnosnika HNB-a, kontakt s upravama banaka vrlo je intenzivan - uslijed krize proteklih godina i opsežnog programa izravne kontrole, dok ih neke banke i eksterni revizori doživljavaju manje intenzivnima, te ukazuju da bi ih trebalo ojačati.
Obveza dostavljanja informacija (TN 21)	Međunarodni računovodstveni standardi (MRS) su obvezni. Ista revizorska kuća ne može obavljati više od četiri revizije financijskih izvješća za redom u istoj banci. Financijska izvješća banke s revizorskim mišljenjem moraju biti objavljena jednom godišnje na pojedinačnoj i konsolidiranoj osnovi.
Formalne ovlasti nadzornika (TN 22)	HNB ima velike ovlasti za poduzimanje zakonskih mjera protiv banaka koje ne posluju na zdrav i siguran način ili koje krše zakon. HNB može, na primjer, oduzeti odobrenje za rad, zatražiti promjene uprave i dioničara, zabraniti neke transakcije, poduzeti druge mjere, te je također ovlaštena kazniti prekršaje. Novi Zakon o bankama ojačao je neovisnost HNB-a da bi se bolje riješila pitanja preostalih banaka u državnom vlasništvu. Za zdravi bankovni sustav obvezno je koristiti te ovlasti, kao i za preostale banke u državnom vlasništvu.
Prekogranične bankarske operacije (TN 23-25)	Formalni odnos sa stranim nadzornim tijelima još nije uspostavljen, no to je dio predloženog Zakona o bankama. Ista pravila za izdavanje odobrenja za rad vrijede za domaće i za strane banke. Potrebno je tražiti prethodno mišljenje nadzornog tijela iz matične države kao dio procedure. Podružnice stranih banaka podliježu istim zahtjevima za izvješćivanjem, te isto tako podliježu izravnoj kontroli.

E. Preporučene aktivnosti

88. Iako je nadzor banaka prilično učinkovit, potrebno je posvetiti pažnju sljedećim pitanjima:

- Osim objavljivanja godišnjih izvješća na konsolidiranoj osnovi, nadzor se vrši samo na pojedinačnoj osnovi, a ne na konsolidiranoj.
- Minimalni koeficijent adekvatnosti kapitala je iznad baselskih preporuka, a iznosi 10 posto za sve banke. Međutim, izračun koeficijenta adekvatnosti kapitala temelji se samo na kreditnom riziku, te je još potrebno razviti obvezni kapital za tržišni i ostale povezane rizike.
- Djelatnici sektora nazora trebali bi imati eksplicitni imunitet u slučaju pravnog postupka, kada obavljaju svoje dužnosti u dobroj namjeri.
- U budućnosti, rizik države će postati značajniji, te mu je potrebno posvetiti odgovarajuću pozornost.

- Zbog nedostatka zakonske podrške, sporazumi s inozemnim nadzornim tijelima još nisu provedeni, a u praksi, koordinacija s ostalim domaćim nadzornim tijelima čini se da postoji samo na povremeno.

F. Odgovor nadležnih tijela

89. Nadležna tijela su se većinom složila s procjenom, priznajući da je za nadzor banaka potrebna kontinuirana obuka. Prijedlog Zakona o bankama kojeg su članovi misije dobili na uvid, uglavnom rješava utvrđene nedostatke, te omogućuje veću usmjerenost na nadzor koji se temelji na riziku. Nadležna tijela su svjesna da je neophodno, uz predviđene strukturne promjene u bankovnom sektoru, hitno riješiti svako kršenje bonitetne regulative, imajući na umu troškove prijašnjeg iskustva kada su bila tolerantnija.

II. POŠTIVANJE TEMELJNIH NAČELA ZA SISTEMSKI VAŽNE PLATNE SUSTAVE ODBORA ZA SUSTAVE PLAĆANJE I NAMIRE (CPSS)

A. Opće informacije

90. Procjena poštivanja Temeljnih načela za sistemski važne platne sustave CPSS-a izvršena je kao dio zajedničkog Programa procjene financijskog sektora (FSAP) za Hrvatsku Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda. Procjena se usmjerila na dva glavna platna sustava, koji se oba smatraju sistemski važnima- Hrvatski sustav velikih plaćanja (HSVP) i Nacionalni klirinški sustav (NKS).
91. Procjena se temelji na podacima koji su bili dostupni do posjeta glavne misije FSAP-a u rujnu, a mnoge promjene i preporuke iz procjene naknadno su provedene. Procjenu su obavili Robert H. Keppler (viši savjetnik, Direkcija razvoja financijskog sektora, Svjetska banka) i W. E. Davies (bivši djelatnik Australske narodne banke). Temeljila se prvenstveno na informacijama koje je dostavila Hrvatska narodna banka (HNB), uključujući relevantne zakone, propise i ostalu dokumentaciju. Za procjenu su također bili korisni razgovori s dužnosnicima HNB-a i predstavnicima Financijske agencije (FINA, bivši ZAP), Središnje depozitarne agencije (SDA), Udruženja hrvatskih banaka i nekoliko banaka. Nadležna tijela i ostale zainteresirane strane bile su vrlo susretljive i u potpunosti su sudjelovale u raspravama.

B. Institucionalno i makrobonitetno okruženje i tržišna struktura

92. HNB, FINA, banke, štedionice, štedno-kreditne zadruge, te Hrvatska pošta pružaju usluge platnog prometa u Hrvatskoj. HNB nadzire platni sustav, te je odgovoran za kontrolu i nadzor svih aspekata platnog prometa u zemlji.
93. Glavni instrument bezgotovinskog plaćanja koji koriste financijske institucije i poduzeća jest platni nalog kojeg zadaje platitelj tražeći prijenos sredstava s računa platitelja na račun primatelja novca. Čekovi se koriste rijetko, te ih uglavnom koriste pojedinci za plaćanja male vrijednosti do 1.000 HRK i poduzeća za podizanje gotovine od FINA-e. Kreditne i debitne kartice također se koriste za bezgotovinska plaćanja, uključujući bankomate i POS mreže (POS = mjesto prodaje).
94. Do nedavno je domaća plaćanja u domaćoj valuti obavljala FINA koja isto tako ima i širu odgovornost za upravljanje gotovinom, usklađivanje prihoda, te naplatu i pružanje informacija o javnim financijama. Plaćanja u stranoj valuti mogu se izvršiti samo posredstvom banaka. Međudržavne transakcije samo je moguće namiriti u stranoj valuti. Nedavno je provedena značajna reforma koja je obuhvatila institucionalni okvir, strukturu platnog prometa i prijenos. Pojačan je nadzor HNB-a nad platnim sustavima da bi se osiguralo da platni sustavi zadovoljavaju rastuće potrebe svih sektora moderne tržišne ekonomije. HNB je svjestan da je potrebno posvetiti odgovarajuću pažnju smanjivanju rizika, učinkovitosti i troškovima, te da strategija reforme mora biti osmišljena na način da se izbjegne stvaranje rizika likvidnosti, kreditnog i sistemskog rizika.

95. HNB je u suradnji s ostalim relevantnim agencijama prvo pokrenuo sustav namire u realnom vremenu na bruto načelu (HSVP) za velike i vremenski osjetljive transakcije, a kasnije multilateralni sustav namire na neto načelu (NKS). Isto tako, kao dio procesa reforme, u vrijeme posjeta članova misije revidiran je prijedlog novog Zakona o platnom prometu u zemlji, a prihvaćen je u prosincu 2001. Uspostavljen je Jedinstveni registar računa poslovnih subjekata unutar HNB-a u kojem se evidentiraju računi svih poslovnih subjekata u zemlji.

C. Opći preduvjeti za učinkovite platne sustave

96. Na snazi su zakoni koji podržavaju nacionalni platni sustav i daju HNB-u jasnu odgovornost za platne sustave u općenitom smislu, te specifično, za sistemski važne sustave. Zapravo je zakonski okvir omogućio HNB-u da se iskaže kao snažan predvodnik s obzirom na politiku, organizacijske, operativne i tehničke aspekte gore spomenuta dva glavna sustava.
97. HSVP je u vlasništvu i njime upravlja HNB, a počeo je djelovati 6. travnja 1999., no u njemu su mogle sudjelovati samo banke (i štedionice). To je moderan sustav koji koristi međunarodnu najbolju praksu, postupke i tehnologiju, te dobro funkcionira. FINA je razvila NKS sustav za plaćanja male vrijednosti u svrhu obavljanja i kreditnih i debitnih transfera, koji je počeo s radom 5. veljače 2001. Operacije su zakonom ograničene na kreditne transfere, tako da početna verzija NKS-a stoga radi na bruto načelu na sličan način kao i HSVP, a nalozi se obrađuju do ugovorenog ograničenja s unaprijed izdvojenim sredstvima. Od travnja 2002., poslovne banke su postale odgovorne za održavanje i upravljanje računima klijenata koje je prije držala FINA, što predstavlja važan korak naprijed u dovršavanju operativnih aspekata sustava velikih i malih plaćanja u postupku reforme platnog prometa prema tržišnoj ekonomiji.

D. Glavni rezultati

Strateška pitanja

98. Struktura HSVP-a je fleksibilna i brzo se može modificirati da bi podržavao u potpunosti kolateralizirani kredit za dnevnu likvidnost, koristeći raspoložive državne vrijednosnice čiji se podaci o vlasništvu drže u sustavu knjiženja SDA. Potrebno je razviti i instalirati funkcije s informatičkom podrškom da bi se osigurali u potpunosti kolateralizirani krediti za dnevnu likvidnost i DVP (isporuka po plaćanju) u realnom vremenu za trgovanje vrijednosnim papirima države i središnje banke na sekundarnom tržištu. Povezivanje HSVP-a i SDA će također olakšati učinkovitost DVP-a, bez potrebe da SDA bude direktni član sustava HSVP-a.
99. FINA je razvila NKS sustav malih plaćanja, a njegova provedba osigurava potpunu usklađenost temeljnih platnih sustava u Hrvatskoj s najboljom međunarodnom praksom za sigurnost i zdravo poslovanje, pod uvjetom da se razvije podrška na sekundarnom mjestu. Provođenje reforme platnog sustava ima važan utjecaj na institucionalnu i operativnu ulogu FINA-e koja je definirana u Zakonu o Financijskoj agenciji.

Poštivanje temeljnih načela

100. HNB smatra sustave HSVP-a i NKS-a sistemski važnima, a oni su uglavnom usklađeni s temeljnim načelima. Sažetak procjene za svaki sustav niže je prikazan, što također uključuje procjenu HNB-ove uloge u preuzimanju svoje uloge nadzornog tijela za platni promet. Zamijećeni su neki manji i nebitni nedostaci. Oni se ne odnose na pitanja sistemskog rizika. Tih su nedostataka svjesni HNB i FINA, pa ih mogu brzo riješiti u sljedećoj fazi procesa reforme platnog sustava.

Tablica II. 1. Glavni rezultati procjene poštivanja Temeljnih načela za platne sustave CPSS-a – dva sistemski važna sustava Hrvatski sustav velikih plaćanja (HSVP) i Nacionalni klirinški sustav (NKS)

Načelo	Glavni rezultati
Dobra zakonska osnova u svim relevantnim nadležnostima (TN 1)	To se načelo uglavnom poštuje i za HSVP i za NKS. Na snazi je skup zakona koji podržavaju platne sustave, kao što je potvrđeno na sastancima s HNB-om. Zakon o platnom sustavu u zemlji se zamjenjuje novim zakonom koji je opsežan i ima zdravu osnovu. Međutim, neki aspekti nisu u potpunosti revidirani kako bi se prosudila dosljednost hrvatske i engleske verzije. Također postoji snažna prateća zakonska struktura, uključujući Stečajni zakon. Usprkos tomu, pravni aspekt aktiviranja instrumenta osiguranja i s tim povezana pitanja nisu u potpunosti jasna. Naime, pravna sigurnost i bilo kakve nedoumice poput pitanja “nultog sata” još nisu ispitani na sudu. Odnos između zakona o platnom prometu i ugovornog prava, uključujući pitanja kao što je provedivost mogu se dalje preispitati.
Razumijevanje učinka sustava na rizike; te postupci za upravljanje rizicima (TN 2-3)	Za HSVP ta se načela poštuju. Pravila i propisi, operativni postupci i priručnici su sveobuhvatni. Informacije je lako moguće dobiti od HNB-a, vlasnika, operatera i nadzornika, a pojedini se također objavljuju na njegovoj web stranici. Glavna pitanja se odnose na moguće buduće uvođenje dnevnih kredita, bez kamatnih naknada putem potpuno kolateraliziranih prekoračenja po računima korištenjem repoa, te moguć učinak kojeg može imati neizravno sudjelovanje većeg broja institucija. Prekogranična pitanja ne smatraju se sistemski važnima na sadašnjoj razini razvoja platnih sustava. Za NKS ta se načela poštuju. Pravila i propisi, operativni postupci i priručnici su sveobuhvatni. Informacije je lako moguće dobiti od FINA-e, operatera platnog sustava. Održavaju se obvezni programi obuke i seminari koji pokrivaju sve aspekte klirinškog sustava, kao uvjet za sudjelovanje. Iako je NKS osmišljen kao multilateralni sustav na neto načelu, danas se obrađuju samo kreditni transferi na bruto načelu; za sustav su unaprijed izdvojena sredstva do određenog limita u obliku depozita rezerve za svakog sudionika posebno u dogovoru s HNB-om. Ne javljaju se kreditni rizici i rizici likvidnosti.
Konačna namira; nemogućnost namire za sudionika s najvećim pojedinačnim obvezama namire (TN 4-5)	Za HSVP načelo 4. se poštuje, a načelo 5. nije primjenljivo. Platne transakcije se obrađuju kontinuirano u realnom vremenu, a namire su neopozive. Za NKS načelo 4. se poštuje, a načelo 5. nije primjenljivo s obzirom na to kako sustav danas funkcionira. Platne transakcije se obrađuju na bruto načelo kroz 3 privremena ciklusa namire. Konačna zakonska namira dešava se na kraju

	dana u HSVP-u iz sredstava kod središnje banke, no HNB jamči za namiru od njezine privremene namire do konačne zakonske namire na kraju dana, budući da su za transakcije unaprijed izdvojena sredstva. Buduće proširenje poslovanja sustava, koje bi uključivalo i debitne transfere, kao što je uobičajeno za klasične multilateralne sustave na neto načelu, zahtijeva detaljnu procjenu upravljanja rizikom i sličnih pitanja.
Sredstva za namiru (TN 6)	Načelo se poštuje i za HSVP i za NKS.
Sigurnost i operativna stabilnost; i planovi za slučaj nepredviđenih okolnosti (TN 7)	Za HSVP načelo se djelomično poštuje. Sustav je snažan i s tehničkog i s operativnog stajališta. Koristi modernu tehnologiju i maksimalno iskorištava postojeći S.W.I.F.T. Međutim, podrška nije smještena na udaljenom sekundarnom mjestu, pa tako ne štiti sustav od učinaka katastrofe na primarnom mjestu. Za NKS ovo se načelo djelomično poštuje. Sustav je snažan s tehničko strukturnog stajališta. Koriste se suvremene mogućnosti autentikacije i enkripcije, otporne na pogrešku. Planovi za slučaj nepredviđenih okolnosti i sigurnosna kopija postoje i već su testirani. Međutim, mogućnost podrške se temelji na filozofiji hladne sigurnosne kopije na mjestu, te bi ju trebalo poboljšati da se poveća povjerenje korisnika i osiguraju učinkoviti sporazumi o poslovnom kontinuitetu. FINA je u velikoj mjeri odgovorna za osmišljavanje i funkcioniranje sustava zbog njezine uloge u prošlosti. Korisnički zahtjevi koji odražavaju nove zahtjeve za režimom računovodstva za klijente, kako to shvaća FINA, ugrađeni su u strukturu sustava. Također je uzeta u obzir potreba velikih banaka za elektroničkim unosom podataka, kao i malih banaka koje će imati mogućnost podnošenja svojih transakcija u papirnatom obliku, koji će se konvertirati u lokalnim poslovnica FINA-e u elektronički format.
Praktično za tržište i učinkovito za ekonomiju (TN 8)	Za HSVP načelo se uglavnom poštuje. Reforma platnog sustava donijela je mnogo poboljšanja i koristi u usporedbi s prošlim razdobljem s obzirom na smanjenje rizika, smanjenje transakcijskih troškova i učinkovitost obrade (konačnost na kraju dana). Politike za smanjenje rizika, iako važne, samo su jedan od elemenata koje je potrebno uravnotežiti u nastavku procesa reforme. Potrebe korisnika za boljim korištenjem raspoložive likvidnosti i uvođenje odgovarajućeg DVP-a za transakcije vrijednosnicama, poboljšali bi iskorištenost sustava kada se unaprijedi njegova korisnost i prihvaćenost. Za NKS načelo se uglavnom poštuje. Očito je da su platne transakcije učinkovitije nego proteklih godina. Određivanje cijena transakcija je poboljšano. Međutim, ostala relevantna pitanja, uključujući ulogu upravljanja likvidnošću u okolini koja je više tržišno orijentirana, te način na koji će se obrađivati debitni transferi, zahtijevat će dosta rasprava da bi se osigurao prihvatljivi kompromis između smanjenja rizika i zahtjeva korisnika za učinkovitošću. Osiguranje učinkovitosti platnih sustava predstavlja, međutim, kontinuirani proces.
Objektivni i javno objavljeni kriteriji za sudjelovanje (TN 9)	Ovo načelo poštuju oba sustava.
Upravljanje sustavom bi trebalo biti učinkovito, transparentno i odgovorno (TN 10)	Za HSVP ovo se načelo uglavnom poštuje. Sustav ima učinkovitu upravljačku strukturu, transparentnu uz odgovarajuće objavljivanje propisa i postupaka. Moglo bi se redovitije izvješćivati sudionike i javnost o poslovanju i postupcima donošenja odluka. Objavljivanje prijedloga

	dokumenta (slično Crvenoj knjizi BIS-a) bit će korak dalje u proširenju razumijevanja pitanja platnog prometa. Za NKS ovo se načelo djelomično poštuje. NKS nema jasnu strukturu upravnog odbora s predstavnicima relevantnih vlasnika udjela, odvojenu od FINA-e.
Odgovornost A. Javno objavljena politika vezana uz ulogu središnje banke s obzirom na sve sistemski važne platne sustave.	Poštuje se.
Odgovornost B. Osigurati da se temeljna načela primjenjuju na sustave u vlasništvu središnje banke.	Poštuje se.
Odgovornost C. Osigurati da se temeljna načela primjenjuju na ostale sistemski važne platne sustave.	Uglavnom se poštuje. HNB je razvio organizacijsku strukturu čije odgovornosti uključuju nadzor platnog prometa. Međutim, trenutna organizacijska struktura ne razdvaja jasno nadzorničku zadaću od operativne odgovornosti. Do sada ta odgovornost nije prakticirana s obzirom na sustave koji nisu u vlasništvu i kojima ne upravlja središnja banka. Nadzor konkurentne okoline i ostalih pitanja od javnog interesa također je važan. Takve šire odgovornosti trebale bi biti obuhvaćene u sljedećoj fazi procesa reforme platnog prometa.
Odgovornost D. Suradnja s ostalim središnjim bankama	Djelomično se poštuje. HNB treba uspostaviti odgovarajuće formalne i neformalne kanale s ostalim agencijama i nadzornim tijelima u svrhu rasprave i suradnje po pitanjima platnih sustava i povezane politike. Trebalo bi razmotriti, gdje je to prikladno, i formalniji okvir za razmjenu informacija i koordinaciju, npr. Memorandum o suradnji, tako da postoji široka mreža za promicanje sigurnosti i učinkovitosti. Također je važno osigurati da se odluke različitih agencija ne kose s ciljevima drugih što se tiče pitanja kliringa i namire, posebice onih vezanih uz prekogranična plaćanja.

E. Odgovor nadležnih tijela

101. U vrijeme posjeta članova misije, nadležna tijela su se većinom složila s procjenom, napominjući da će tadašnji prijedlog Zakona o platnom prometu u zemlji, te prijedlog Zakona o Financijskoj agenciji, osigurati potreban zakonski okvir za ostvarivanje ciljeva utvrđenih u procjeni.
- Razmatraju se mjere za eliminiranje nedostatka koji se odnosi na podršku na sekundarnom mjestu.

III. POŠTIVANJE CILJEVA I NAČELA REGULATIVE MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE KOMISIJA ZA VRIJEDNOSNE PAPIRE (IOSCO)

A. Opće informacije

102. Kao dio zajedničkog FSAP programa MMF-a i Svjetske banke za Hrvatsku izvršena je procjena poštivanja ciljeva i načela Regulative IOSCO-a koja se odnosi na vrijednosne papire. Ocjenu su izvršili gosp. Yongbeom Kim (viši financijski ekonomist) i Noritaka Akamatsu (glavni financijski ekonomist) (oboje iz Svjetske banke). Procjena se temelji na informacijama koje su bile dostupne do momenta glavne FSAP misije u rujnu 2001. U to je vrijeme u razmatranju bio novi prijedlog *Zakona o tržištu vrijednosnih papira*. Zakon je u međuvremenu usvojen, ali misija nije imala priliku proučiti ga.

B. Institucionalna tržišna struktura

103. Iako je Zagrebačka burza (ZB) osnovana 1991., a Komisija za vrijednosne papire Republike Hrvatske (CROSEC) 1996., tržište vrijednosnim papirima i nadalje je nerazvijeno i ograničenog je značaja za cjelokupni financijski sustav. Aktivnosti na Varaždinskoj burzi, odnosno izvanburzovnom tržištu (VIT), također su ograničenog karaktera.
104. U pogledu njihovih regulatornih funkcija, obje burze povremeno vrše kontrolne funkcije i također imaju određenu ograničenu ali važnu ulogu u praćenju tržišta. Niti jedna od burzi nije aktivno uključena u programe edukacije investitora. Banke igraju važnu ulogu u trgovanju vrijednosnim papirima kao aktivni potpisnici vrijednosnih papira, dok je težište neovisnih društva za trgovanje vrijednosnim papirima na nižim tržištima. Prijedlog *Zakona o tržištu vrijednosnih papira* predviđa veći angažman banaka u trgovanju vrijednosnim papirima putem zasebnih tvrtki kćeri ili posebnih odjela u bankama, čime bi se intenzivirala uloga banaka u trgovanju vrijednosnim papirima. Što se banke više uključuju u tržišta vrijednosnih papira, to veća postaje potreba za primjerenim sustavima interne kontrole u bankama. To zahtijeva blisku suradnju između CROSEC-a i HNB-a po pitanjima regulacije i nadzora financijskih institucija.
105. Sadašnji sustavi kliringa i namire vrijednosnih papira su djelotvorni, sigurni i učinkoviti. Uz planove da se razdoblje namire skрати na T+3, SDA i HNB zajednički rade na tome da se depozitorij blagajničkih zapisa HNB-a premjesti iz HNB-a u SDS. Važno pitanje koje je potrebno riješiti je pitanje vlasničke strukture SDA, koja je trenutno u vlasništvu države. Većinsko vlasništvo trebalo bi biti u rukama sudionika na tržištu.

C. Opći preduvjeti za učinkovit nadzor trgovine vrijednosnim papirima

106. Trenutno CROSEC ima ograničene ovlasti kontrole, ispitivanja i nadzora. Ove funkcije kao i njihova provedba nisu definirani *Zakonom o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima*. Nadalje, ne postoje odredbe ili postupci kojima se definira što regulatorno tijelo smije ili ne smije činiti u izvršavanju navedenih ovlasti. Zbog toga se regulatorna tijela često suočavaju s jakim otporom društava za trgovanje vrijednosnim papirima kao i s izdavateljima kod provođenja kontrola i ispitivanja. Nadalje, CROSEC se čini neefikasnim u nametanju sankcija u slučaju bilo kakvih prekršaja.
107. Donošenje temeljnih zakonskih i regulatornih okvira započelo je 1995. Te je zakonske i regulatorne okvire potrebno značajno ažurirati jer im nedostaje jasnoća i jer ne daju dovoljne ovlasti regulatornom tijelu. Novi prijedlog *Zakona o tržištu vrijednosnih papira* predstavlja velik korak prema jačanju pravnog okvira, iako još uvijek ostaje dovoljno

prostora za daljnja poboljšanja. Uz to, potrebno je izvršiti reviziju i jačanje tri ostala zakona: *Zakon o investicijskim fondovima*, *Zakon o privatizacijskim investicijskim fondovima* i *Zakon o postupku preuzimanja dioničkih društava*.

108. Zakonima se predviđa rješavanje nekoliko ključnih slabosti u upravljanju poduzećima. Prijedlogom izmjena postojećih zakona predviđa se izmjena: (i) odredbi *Zakona o trgovačkim društvima* kojima se osnivačkim aktima društava omogućava *vinkulacija* ili ograničen prijenos dionica, za koje je potrebno odobrenje uprave prije legalnog prijenosa dionica; i (ii) odredbi koje se odnose na neprimjereno otkrivanje vlasničkih i kontrolnih struktura *Zakona o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima*.

D. Glavni rezultati

109. Procjena je pokazala da postoji velik prostor za poboljšanja u poštivanju temeljnih načela IOSCO-a. Od 30 temeljnih načela, 4 ih se primjenjuje, 25 ih se djelomično primjenjuje a jedna se ne primjenjuje. Međutim, načelo djelomične primjene obuhvaća široki spektar u pogledu stupnja primjene. Ključni nalazi upućuju na potrebu jačanja ovlasti CROSEC-a, jasnijim definiranjem postupaka za kontrolu i nadzor i jačanje koordinacije između CROSEC-a i HNB-a.
110. Što se tiče načela koja se odnose na društva za upravljanje zajedničkim investicijama, ocijenjeno je da nije dovoljno jasno definiran odnos između društva za upravljanje investicijskim fondovima i vlasnika dioničkih potvrda o udjelu u otvorenom fondu; da ne postoji neovisni odnos između društva za upravljanje investicijskim fondovima i depozitnih banaka; da nije jasna metodologija za izračun neto vrijednosti imovine fonda, te da postoji potreba za jačanjem zabrane transakcija s povezanim stranama.
111. Što se tiče načela koja se odnose na tržišne posrednike, ne postoje odgovarajući bonitetni propisi, čemu dodatno doprinosi nedostatak kadrova za vršenje izravne kontrole posrednika. Što se tiče načela koja se odnose na izdavatelje, definicija vrijednosnih papira je nejasna i široka, dok se izdavanje komercijalnih zapisa čini suviše reguliranim.

E. Preporučene aktivnosti

112. *Zakonom o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima* trebalo bi se jasno definirati ciljeve regulative za izdavanje i promet vrijednosnim papirima a CROSEC bi trebao imati primjerena sredstva za izvršavanje svojih zadataka. Potrebno je jasnije definirati i ojačati ovlaštenja CROSEC-a po pitanjima primjene zakona, posebice ovlaštenja za oduzimanje odobrenja za rad. Prijedlog *Zakona o tržištu vrijednosnih papira* trebao bi pružiti CROSEC-u primjerena zakonska ovlaštenja za nametanje korektivnih mjera društvima za trgovanje vrijednosnim papirima. Potrebno je također ojačati mehanizme za razmjenu informacija s ostalim domaćim i stranim regulatornim tijelima, uključujući i otklanjanje nejasnoća koje se odnose na obvezu bankarske tajne.
113. Obvezu izdavatelja za objavljivanjem informacija treba proširiti na: (i) dopunske dokumente koji se pripremaju kod ponude; (ii) informacije o vlasnicima većinskih udjela u društvima koja su uvrštena na burzama; i (iii) pravovremena izvješća. Podaci o većinskim udjelima u društvima, posebice onih koja su uvrštena na burzama moraju se objavljivati u kraćim rokovima. Komercijalne zapise potrebno je isključiti iz definicije vrijednosnih papira.

114. *Zakonom o investicijskim fondovima* treba se osigurati da odvojena imovina otvorenog fonda ne može biti predmetom potraživanja od društva za upravljanje investicijskim fondovima u slučaju stečaja. Njime se također treba definirati neovisni odnos između društva za upravljanje investicijskim fondovima i depozitnih banaka. Zakonom je potrebno jasnije definirati povezane strane.
115. Potrebno je izvršiti pažljivu procjenu rizika koji se odnose na uključivanje banaka u trgovanje vrijednosnim papirima putem njihovih internih odjela. Regulatorno tijelo treba osigurati postojanje primjerenih sustava interne kontrole tržišnih posrednika. Većinsko vlasništvo SDA treba preći u privatno vlasništvo.
116. Što se tiče tržišta državnih vrijednosnih papira, predlaže se osnivanje odbora koji bi obuhvatio sve ključne sudionike na tržištu, kako iz javnog tako i privatnog sektora, koji bi bio odgovoran za rješavanje zajedničkih kompleksnih zadataka. Na primarnom tržištu ti bi zadaci uključivali: poboljšanje praksa izdavanja u pogledu učestalosti izdavanja, objava i uvođenja novih instrumenata. Na sekundarnom tržištu: (i) primjerena organizacija sustava trgovanja državnim vrijednosnim papirima na sekundarnom tržištu, uključujući trgovanje na Zagrebačkoj burzi; i (ii) jasnija podjela regulatornih odgovornosti za to tržište između CROSEC-a, MFIN-a i HNB-a.

F. Odgovor nadležnih tijela

117. CROSEC se uglavnom slaže s datim procjenama. Nadalje, on namjerava usvojiti većinu danih preporuka koje se odnose na poboljšanje poštivanja načela IOSCO-a. Odgovor CROSEC-a na danu procjenu je kako slijedi:
- Nejasnoće koje se odnose na određene pojmove poput javne ponude i javnih poduzeća – prema *Zakonu o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima* djelomično su rezultat načina na koji se u Hrvatskoj provodila privatizacija.
 - Neovisnost CROSEC-a rezultat je političke volje u cilju osiguranja većih sredstava za to tijelo i prestanka uplitanja u njegovo svakodnevno poslovanje. Fluktuacija radne snage i nadalje je na kritičnoj razini.
 - Razlike između riječi “kontrola”, “ispitivanje” i “nadzor” u određenoj su mjeri u hrvatskom jeziku mutne.
 - CROSEC je također svjestan da su zahtjevi za objavljivanjem nedovoljni i da ostavljaju mnogo prostora za poboljšanje. Revizija je isto tako područje koje treba poboljšanje.
 - Pojam investicijskog fonda nov je u Hrvatskoj. Do danas, CROSEC nije uspio nametnuti strože standarde koji se odnose na direktore fondova jer mu nedostaju kvalificirani kadrovi s adekvatnim iskustvom.
 - Kad bi CROSEC pokušao striktno regulirati adekvatnost kapitala društava za trgovanje vrijednosnim papirima, velika većina brokerskih kuća postalo bi nesolventno. Novac klijenata drži se na odvojenim računima, ali zbog manjka kadrova, CROSEC ih ne može na primjeren način kontrolirati.
 - Govoriti o tržišnoj manipulaciji vrlo je teško kad svaka narudžba koja je viša od norme podiže cijene na tržištu za otprilike 20 do 30 posto.

IV. POŠTIVANJE NAČELA ZA NADZOR DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE MEĐUNARODNOG UDRUŽENJA NADZORNIH TIJELA ZA DRUŠTVA ZA OSIGURANJE (IAIS)

A. Opće informacije

118. Ova procjena obavljena je u sklopu procjene FSAP-a za Republiku Hrvatsku. Procjenu je izvršio Donald A. McIsaac, vodeći stručnjak za osiguranje u Svjetskoj banci. Ona se temelji na informacijama koje su bile dostupne za vrijeme boravka glavne FSAP misije u rujnu 2001.

B. Institucionalno okružje i tržišna struktura

119. Zakoni o osiguranju određuju minimalni propisani kapital, ali i pravilo granice solventnosti koje se primjenjuje kad društva dosegnu određenu veličinu. Zakoni i podzakonski propisi u velikoj su mjeri slični onima u Europskoj uniji, iako postoje neke razlike. Minimalni propisani kapital za društva za osiguranje je velik u usporedbi s onim koji prevladava u ostalim tranzicijskim zemljama ili zemljama u razvoju. Primjerice, za osnivanje društva za životno osiguranje potrebno je 16 mil. kuna (oko 2 mil. USD), dok je za osnivanje društva za osiguranje koje se bavi poslovima životnog i neživotnog osiguranja potrebno 33 mil. kuna. Direkcija za nadzor društava za osiguranje (u daljnjem tekstu: Direkcija) dala je podatak da samo dva društva, koja imaju mali udio na tržištu, nisu uspjela zadovoljiti uvjete do kraja lipnja 2001.
120. U središtu rada tijela nadležnih za nadzor osiguranja je praćenje solventnosti i adekvatnosti kapitala. Direkcija je zabrinuta po pitanju adekvatnosti procijenjenih obveza koje su društva za osiguranje iskazala u vezi sa svojim obavezama prema osiguranicima. Direkcija je 1998. organizirala donošenje novih propisa o minimalnim očekivanjima vezanim uz uspostavljanje tehničkih pričuva. Izračuni sada trebaju biti podržani izvješćem i mišljenjem koje daje ovlašteni aktuar. Posljedica ove inicijative bilo je jačanje osiguravateljskih obveza iako je to imalo i negativni učinak na poslovne rezultate nekih društava tijekom dvije posljednje poslovne godine.
121. Direkcija zapošljava manje od 10 stručnjaka. Njezin je proračun ograničen obvezom da 90% svojih prihoda prikupi od sektora osiguranja koji podliježe maksimalnom godišnjem oporezivanju. Zbog toga je Direkcija u nemogućnosti pružiti adekvatni program kompenzacije kojim bi se privukao i održao dovoljan broj kompetentnog stručnog osoblja. Aktivnosti nadležnog nadzornog tijela su zbog toga ograničene uglavnom na pregled informacija koje dobiva od ovlaštenih društava, dok se izravne kontrole provode rijetko.

C. Opći preduvjeti za učinkovit nadzor društava za osiguranje

122. Procijenjeno je da je manje od 3% stanovništva Hrvatske pokriveno životnim osiguranjem a manje od 1% privatnim zdravstvenim osiguranjem. Zbog toga tržište ima velike mogućnosti za razvoj. Razvio se postupak sklapanja ugovora o životnom osiguranju čije su vrijednosti utemeljene na "čvrstoj" valuti, pri čemu osiguranici premije plaćaju u odgovarajućem iznosu u domaćoj valuti, tj. u kunama. Iako se time osiguranici i osiguravatelji izlažu potencijalnom valutnom riziku, to se čini jedinim načinom da se ponovno zadobije povjerenje javnosti u osiguranje kao instrument štednje.
123. Društva za osiguranje osnivaju se u skladu sa *Zakonom o trgovačkim društvima* koji bi uskoro trebao biti izmijenjen. Predviđene izmjene imat će utjecaja na poslovno

upravljanje društava opće namjene, no odredbe zakona ne idu dovoljno daleko u zaštiti interesa osiguranika. Zbog toga je potrebno da se zakonima poput *Zakona o osiguranju*, definiraju odgovornosti direktora i njihove uloge.

124. Računovodstveni postupci koji se primjenjuju na društva za osiguranje određeni su *Zakonom o računovodstvu*. Temeljem *Zakona o osiguranju* i *Zakona o računovodstvu* izdani su posebni propisi kojima se određuju obveze vezane uz računovodstveno i financijsko izvješćivanje društava za osiguranje. Ti propisi osiguravaju da hrvatska društva za osiguranje pripremaju svoja financijska izvješća u skladu s propisima definiranim direktivama o osiguranju EU-a za države članice EU. Uz financijska izvješća obvezno je priložiti izvješća i mišljenja koje izdaju revizor i aktuar.
125. Važno novo obilježje propisa je obveza sastavljanja deriviranih izvješća. Kada tijekom obavljanja redovnog pregleda aktuar dođe do spoznaje da postoji mogućnosti da društvo ne bude u mogućnosti ispuniti svoje obveze, aktuar je dužan o tome obavijestiti nadležna tijela.
126. Da bi dobili odobrenje za izdavanje mišljenja, aktuari moraju biti članovi domaćeg društva aktuara i imati ovlaštenje Ministarstva financija (MFIN). Programom obrazovanja koji je proveden uz pomoć Aktuarskog odjela Vlade Velike Britanije, Hrvatska je dobila 30 novo osposobljenih, kvalificiranih aktuara.
127. U Hrvatskoj trenutačno ne postoji udruga osiguravatelja iako u sklopu Hrvatske gospodarske komore postoji odbor osiguravatelja. Hrvatski ured za osiguranje upravlja posebnim fondom koji održavaju društva za osiguranje cestovnih vozila radi osiguranja isplate naknade osobama koje su pretrpjele tjelesnu ozljedu ili oštećenje imovine u nezgodama u kojima su sudjelovala cestovna vozila, a u koje su uključeni vozači koji nisu osigurani od automobilske odgovornosti. Ovaj fond također služi i kao zaštita za pokriće takvih potraživanja u slučaju nesolventnosti društva za osiguranje koje je član Hrvatskog ureda za osiguranje.
128. Hrvatski pravosudni sustav spor je u namirivanju potraživanja od društava za osiguranje. Ta su kašnjenja uzrokovala probleme kako za društva za osiguranje tako i za njihove tražitelje prava što je dovelo do nedostatka povjerenja potrošača u sektor osiguranja.

D. Glavni rezultati

129. Pregledom poštivanja Temeljnih načela za učinkoviti nadzor koja je utvrdilo Međunarodno udruženje nadzornih tijela za društva za osiguranje utvrđeno je da Hrvatska poštuje ili uglavnom poštuje 9 od 17 Temeljnih načela. Tri načela djelomično se poštuje, jedno je procijenjeno kao neprimjenjivo a ocijenjeno je da se u Hrvatskoj ne poštuju 4 načela. Ocijenjeno je da sustav ne poštuje načela koja se odnose na poslovno upravljanje, internu kontrolu, izravni nadzor i reosiguranje. S obzirom da su resursi nadležnog tijela tako ograničeni, procijenjeno je da Hrvatska samo djelomično poštuje načelo organizacije nadležnog nadzornog tijela.

Tablica III.1. Glavni rezultati procjene poštivanja IAIS-ovih načela za nadzor društava za osiguranje

Predmet	Glavni rezultati
Organizacija tijela nadležnog za nadzor osiguranja (TN 1)	Nadzorno tijelo ima ovlast izdavati odobrenja za rad i opću nezavisnost poslovanja. Ne postoje priručnici o postupku. Resursi su ograničeni zbog formule koja prihode nadzornog tijela veže uz premijski prihod. Plaće se temelje na razini plaća u javnoj službi. Organizacija ima malo stručnjaka i niti jednog aktuara. Zaposlenici nemaju zakonski imunitet i obvezni su se pridržavati pravila o čuvanju tajne koja su određena u Propisu o poslovnoj tajni. Čelnik nadležnog tijela imenuje se na određeno razdoblje, ali može biti smijenjen u bilo kojem trenutku. Razlozi za smjenjivanje nisu utvrđeni.
Izdavanje odobrenja za rad i promjene u kontroli (TN 2-3)	Strani investitori mogu preuzeti domaća društva, osnovati društva kćeri ili poslovati putem podružnice. Prikadnost vlasnika, glavnog izvršnog direktora i članova uprave procjenjuje se u postupku koji uključuje ispunjavanje posebnog upitnika MFIN-a i pažljivo istraživanje izvora sredstava koje obavlja ZAP. Nijedna fizička ili pravna osoba ne može imati više od 15% dionica društva za osiguranje bez odobrenja nadzornog tijela.
Poslovno upravljanje i interna kontrola (TN 4-5)	U <i>Zakonu o trgovačkim društvima</i> postoji ograničen broj odredbi o poslovnom upravljanju i one se primjenjuju na društva za osiguranje isto kao i na ostale vrste poduzeća. Međutim, hrvatski zakoni o osiguranju ne sadrže posebne odredbe o jedinstvenim odgovornostima koje snose članovi nadzornog odbora društva za osiguranje. Zakonima o osiguranju ne propisuju se pitanja interne kontrole, a nadzorno tijelo ne prima izvješća o primjeni sustava interne kontrole.
Bonitetna pravila (TN 6-10)	Zakoni o osiguranju sadrže odredbe o vrsti investicija koje društva za osiguranje mogu koristiti radi održavanja svojih obveza i propisanog kapitala. Podzakonski propisi određuju obveze koje društvo za osiguranje mora uspostaviti da bi podržalo svoje obveze prema osiguranicima i određuju pravila za izračunavanje tih obveza. Zakoni propisuju minimalni propisani kapital koji mora biti održavan od dana izdavanja odobrenja za rad i formulu za testiranje solventnosti koja je slična onoj koja prevladava u Europskoj uniji. Tijelo nadležno za nadzor osiguranja nije odredilo nikakve obveze vezano uz reosiguranje i ne prikuplja informacije o ugovorima koje sklapaju domaća poduzeća.
Ponašanje na tržištu (TN 11)	Nadležno nadzorno tijelo ne zahtijeva od nadzornih odbora poduzeća da u pismenom obliku utvrde politiku za pravedno postupanje prema osiguranicima. Ipak, u Hrvatskoj je nedavno usvojen Zakon koji je primjenjiv na agente za osiguranje i brokere prema kojemu su posrednici u osiguranju obvezni utvrditi pravila dobrog ponašanja i etička pravila za ponašanje trgovačkih predstavnika. Nadležno nadzorno tijelo nema ulogu javnog pravobranitelja (ombudsmana) i ne može rješavati sporove.

Praćenje, kontrola i kazne (TN 12-14)	<i>Zakon o osiguranju</i> i relevantni propisi utvrđuju pravila za prezentaciju financijskih izvješća društava za osiguranje i ona su sukladna modelu određenom za društva za osiguranje u Direktivama Europske unije. Prema članku 65. Zakona o osiguranju, nadzorno tijelo ima pravo u svako doba provesti kontrolu poslovanja društva za osiguranje, iako su neka društva izjavila da u njima kontrole nisu obavljene više godina. Nadzorno tijelo ima znatne ovlasti intervencije u društvima za osiguranje koja imaju probleme.
Inozemno poslovanje, koordinacija nadzora i čuvanje tajne (TN 15-17)	Trenutačno u Hrvatskoj nijedno društvo za osiguranje ne posluje putem "podružnice", a hrvatska društva ne posluju na drugim teritorijima. Čini se da ne postoje nikakvi sporazumi ili memorandumi o suradnji koji bi zaposlenicima omogućavali razmjenu informacija s nadzornicima iz drugih jurisdikcija ili s nadzornicima ostalih vrsta financijskih institucija. Sve informacije prikupljene u vezi s aktivnostima nadzora moraju biti držane u tajnosti.

E. Preporučene aktivnosti

130. U kratkoročnom bi razdoblju trebalo revidirati organizaciju i raspoložive resurse kako bi se omogućilo nadležnom nadzornom tijelu učinkovito obavljanje njenih zadataka. Nadležno tijelo trenutačno ne može ponuditi adekvatnu naknadu koja bi mu omogućila da uposli i zadrži dovoljan broj kompetentnih zaposlenika. Primjerice, zbog toga što ne zapošljava nijednog aktuaru, nadležno tijelo ne može revidirati izvješća i nalaze koje mu šalju aktuari društava.
131. Mogao bi se osigurati program tehničke pomoći koji bi osmislio organizacijsku strukturu u kojoj bi bile prikazane temeljne vještine koje nadležno tijelo mora posjedovati. Uz pomoć te tehničke pomoći mogli bi se također definirati nadzorni postupci radi osiguranja primjerene pokrivenosti svih aspekata nadzora.
132. U srednjoročnom bi razdoblju trebalo revidirati regulatorni i nadzorni sustav kako bi se osigurala potpuna usklađenost s praksama EU-a.

F. Odgovor nadležnih tijela

133. Direktor Direkcije za nadzor društava za osiguranje dao je svoje mišljenje o rezultatima ove procjene. U postupku su planovi za još jednu reviziju hrvatskog zakona o osiguranju. Velik broj opažanja iz ove procjene uzet će se u obzir prilikom prijedloga izmjena zakona. Direktor je izrazio zahvalnost za trud i dane prijedloge za poboljšanje regulative hrvatskog osiguravateljskog tržišta.
134. Direktor je iznio sljedeća opažanja:
 - Direkcija za nadzor društava za osiguranje nije izdala priručnik koji propisuje postupke koji se odnose na proceduru izdavanja odobrenja za rad jer je mišljenja da su svi uvjeti kojima osnivači trebaju udovoljiti navedeni u zakonu.
 - Mišljenje je Direktora da je pitanje zakonskog imuniteta za članove Direkcije definirano člankom 72. *Zakona o obaveznim odnosima*. Ovaj se zakon očito odnosi na zaposlenike kako u privatnom tako i u javnom sektoru. Prema odredbama tog zakona, odgovornost za

štete nanесene trećoj strani djelovanjem organizacije je na organizaciji a ne na zaposlenicima koji su bili uključeni u to djelovanje.

- Što se tiče opažanja iznesenog u procjeni koje se odnosi na obveze uprave društva u područjima poput poslovnog upravljanja, Direktor je izrazio gledište da su ta pitanja definirana *Zakonom o trgovačkim društvima*. Uloge uprave treba propisati aktom o osnivanju na temelju *Zakona o trgovačkim društvima* i taj akt mora biti dat na uvid i prihvaćen od strane Direkcije. Ovo se odnosi na prvi pregled akta o osnivanju prilikom dobivanja odobrenja za rad društva kao i na svaki prijedlog za izmjenu akta. Direktor vjeruje da se ostala pitanja koja se odnose na poslovno upravljanje mogu također regulirati postupkom revizije akta o osnivanju društva. Pitanja ove prirode koja se odnose kako na upravljanje društvima tako i na nadzorni odbor bit će riješena i detaljnije razrađena u sljedećem krugu revizije zakona o osiguranju.
- Što se tiče kontrole nad reosiguranjem, društva za osiguranje obavezna su prilikom registracije dati informacije o svojim retencijskim praksama. Nakon toga praćenje se temelji na pregledu financijskih izvješća koja se podnose s vremena na vrijeme. Iako ta vrsta pregleda može u određenoj mjeri služiti kao pokazatelj, ona je manje efikasna od redovitog, eventualno godišnjeg, pregleda ugovora o reosiguranju.
- Direkcija je izdala opći kodeks ponašanja za društva za osiguranje. Usvojila su ga sva društva za osiguranje putem svog stručnog udruženja. Prema tom kodeksu, društva su se obvezala na primjenu standarda za pošteno postupanje prema svojim osiguranicima, koji odgovara standardu 11. Temeljnog načela.

V. POŠTIVANJE MMF-OVOG KODEKSA DOBRIH PRAKSA TRANSPARENTNOSTI MONETARNE I FINACIJSKE POLITIKE

135. U nastavku se navodi sažetak procjene praksa transparentnosti monetarne i financijske politike u Republici Hrvatskoj koji se temelji na dokumentu MMF-a pod nazivom *Kodeks dobrih praksa transparentnosti monetarne i financijske politike*. Procjenu je izvršio, u okviru zajedničkog programa MMF-a i Svjetske Banke, pod nazivom Program procjene financijskog sektora (FSAP), gosp. Marco Arnone (MMF) u suradnji s relevantnim stručnjacima i na temelju informacija dostupnih do rujna mjeseca 2001. prilikom posjeta glavne FSAP misije.

A. Monetarna politika

Pravni okvir, institucije i tržišna struktura

136. Pravni okvir za provođenje monetarne politike propisan je *Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci* i podzakonskim propisima. HNB provodi politiku stabilnosti cijena u okviru upravljanog fluktuirajućeg tečajnog režima bez prethodne najave tečajnih kretanja. Operacije monetarne politike, uključujući intervencije na deviznom tržištu, provode se radi održavanja stabilnosti tečaja prema euru i izjednačavanja njegovih sezonskih promjena, bez odupiranja velikim ili ustrajnim pritiscima na tečajnom tržištu. Instrumenti monetarne politike uključuju repo aukcije, blagajničke zapise u domaćoj i stranoj valuti, devizne intervencije, Lombardne kredite za poboljšanje kratkoročnih problema s likvidnošću, kratkoročni kredit za likvidnost za pomoć strukturalno nelikvidnim ali solventnim bankama i obavezna pričuva.

Glavni rezultati

137. HNB poštuje većinu dobrih praksa transparentnosti monetarne politike. Rezultati koji se odnose na jasnoću uloga i ciljeva, postupak formuliranja politike i izvještavanja o njoj, javnu raspoloživost informacija o monetarnoj politici i odgovornost i integritet financijskih agencija navode se u daljnjem tekstu.

Jasnoća uloga, odgovornosti i ciljeva

138. Osnovni cilj monetarne politike prema definiciji članka 3. *Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci* je “postizanje i održavanje stabilnosti cijena” a drugi cilj je “podupirati gospodarsku politiku Republike Hrvatske” ukoliko se time ne dovodi u pitanje ostvarivanje osnovnog cilja.
139. U praćenju kretanja cijena, posebna se pažnja pridaje stabilnosti tečaja. HNB se koristi operacijama monetarne politike (uključujući povremene intervencije na deviznom tržištu) radi očuvanja stabilnosti tečaja prema euru i radi ujednačavanja njegovih sezonskih kretanja, bez odupiranja velikim ili ustrajnim pritiscima na deviznom tržištu. Ovo dovodi do nejasnoća u pogledu neposrednog i osnovnog cilja.
140. Tijelo nadležno za upravljanje HNB-om je Savjet Hrvatske narodne banke. Savjet čine guverner, zamjenik guvernera, i viceguverneri po svom položaju i najviše osam vanjskih članova. Sve članove Savjeta postavlja, različitim postupcima, Hrvatski sabor, na razdoblje od šest godina. HNB je neovisna institucija koja je odgovorna Saboru Republike Hrvatske. HNB podnosi Saboru svoje godišnje izvješće, koje uključuje opis

monetarne politike, aktivnosti nadzora banaka i platnog sustava. Po potrebi, HNB pruža Saboru i sve dodatne informacije.

Otvoreni proces formuliranja politike i izvješćivanja

141. Većina dobrih praksa transparentnosti za formuliranje i izvješćivanje o monetarnoj politici uglavnom se poštuje. HNB obavještava javnost neposredno nakon donošenja odluka o promjenama u instrumentima monetarne politike, iako bi mogla biti eksplicitnija što se tiče razloga za donošenje odluka koje se tiču politike djelovanja. To bi se moglo postići davanjem izjava za tisak u kojima bi se objasnile odluke o ključnim pitanjima politike.
142. Operativni postupci navode se u posebnim obavijestima koje se šalju svim financijskim institucijama i medijima i povremeno izdaju u knjižnom izdanju. Javne konzultacije provode se u slučaju značajnijih tehničkih prilagodbi. Neka makroekonomska kretanja opisuju se u mjesečnom *Biltenu*, u *Tromjesečnom izvješću* i *Godišnjem izvješću*. Ova izvješća ukratko analiziraju kretanja ali ne daju prognoze za daljnja kretanja. Potrebno je osigurati redovitije informacije o kretanju i prognozi inflacije. HNB nema posebne publikacije koja jasno ocrtava i objašnjava okvir njene monetarne politike i načine na koji koristi pojedine instrumente.

Javna raspoloživost informacija o monetarnoj politici

143. Većina dobrih praksa transparentnosti koje se odnose na javnu raspoloživost informacija o monetarnoj politici se poštuje. Opća makroekonomska kretanja izlažu se u *Godišnjem izvješću HNB-a* (koje se obično objavljuje krajem ožujka) u *Tromjesečnom izvješću* i u mjesečnom *Biltenu*. Ove publikacije sadrže opise najvažnijih kretanja u realnom sektoru, zapošljavanju i plaćama, monetarnim agregatima, platnoj bilanci, tečaju i javnim financijama. *Godišnje izvješće* također sadrži detaljnije podatke o rastu BDP-a, zapošljavanju i inflaciji. Međutim, implikacije procjene trenutačne situacije ciljeva monetarne politike ne osiguravaju se redovito niti dosljedno. Izjave za tisak koje se daju nakon svake sjednice Savjeta pružaju određene informacije. Navedene se publikacije ili objavljuju na web stranicama ili se mogu dobiti na zahtjev.
144. Hrvatska je potpisnica Posebnog standarda statističkog izvješćivanja Međunarodnog monetarnog fonda (SDDS). Iako manjkavosti u statistici i nadalje postoje, izvješćivanje i objava statističkih podataka koji se odnose na monetarna i bankovna pitanja redovitije je i opsežnije. Što se tiče izvješćivanja o podacima koje se odnose na bankovna pitanja, tu još ima mjesta za poboljšanje dok se podaci o monetarnim instrumentima nalaze na web stranici i redovito se ažuriraju.

Odgovornost i osiguranje integriteta financijskih agencija

145. Guverner HNB-a dužan je na zahtjev pojaviti se pred Hrvatskim saborom, dok viši dužnosnici HNB-a povremeno sudjeluju u seminarima ili raspravama. Financijsko izvješće i cjelokupne operacije HNB-a podložni su reviziji od strane neovisnog vanjskog revizora u skladu s propisima o reviziji i Međunarodnim revizorskim standardima. HNB je dužan podnijeti izvješće Hrvatskom saboru o svom financijskom stanju, u roku od pet mjeseci nakon završetka financijske godine. Sažetak revidirane bilance objavljuje se u godišnjem izvješću. HNB navodi da će podnijeti Saboru informacije o računovodstvenoj politici i eventualnim ograđivanjima od izvješća, uključujući revizorsko izvješće.

146. Standardi za vođenje osobnih finansijskih poslova članova Savjeta i zaposlenika HNB-a propisani su novim *Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci* koji je stupio na snagu 2001. HNB također ima Etičke norme ponašanja zaposlenika HNB-a koje nisu objavljene i interne postupke upravljanja HNB-om koji također nisu javno objavljeni. Ne postoji formalna pravna zaštita zaposlenika HNB-a, iako se u vrijeme FSAP misije u rujnu radilo na odredbama novog prijedloga *Zakona o bankama* kojim bi se trebalo regulirati to pitanje.

Tablica IV.1. Glavni rezultati procjene poštivanja Kodeksa transparentnosti monetarne i finansijske politike - Monetarna politika

Predmet	Glavni rezultati
I. Jasnoća uloga, odgovornosti i ciljeva središnjih banaka u monetarnoj politici	Većina praksa se poštuje ili uglavnom se poštuje. U praćenju kretanja cijena, velika se pažnja pridaje stabilnosti tečaja. To može ponekad dovesti do dvoznačnosti između neposrednog i osnovnog cilja politike.
II. Otvoreni proces formuliranja odluka vezanih uz monetarnu politiku i izvješćivanje o njima	Većina praksa se poštuje ili uglavnom se poštuje. Ne postoje publikacije kojima se objašnjava okvir monetarne politike. HNB obavještava javnost neposredno nakon donošenja odluka o promjenama u instrumentima monetarne politike, no postoji prostor za daljnja poboljšanja tih objašnjenja i jasnoće promjena u politici. Ne objavljuje se raspored održavanja sjednica Savjeta.
III. Javna raspoloživost informacija o monetarnoj politici	Većina praksa se poštuje. Implikacije procjene trenutne situacije ciljeva monetarne politike ne osiguravaju se redovito niti se osiguravaju na dosljedan način.
IV. Odgovornost i osiguranje integriteta središnje banke	Većina praksa se poštuje. Postupci Interne kontrole nisu javno raspoloživi

Preporučene aktivnosti

147. Mjere za daljnje poboljšanje poštivanja Kodeksa transparentnosti uključuju:
- (i) redovito objavljivanje informacija o gledištima HNB-a vezano uz makroekonomske prognoze, uz poseban osvrt na inflaciju, tečaj, kamate, platnu bilancu i likvidnost;
 - (ii) izdavanje publikacije koja objašnjava okvir monetarne politike HNB-a, njegove krajnje i operativne ciljeve i način na koji se HNB koristi instrumentima koji mu stoje na raspolaganju;
 - (iii) davanje izjava za tisak kojima se objašnjavaju odluke monetarne politike;
 - (iv) stavljanje na web stranicu rasporeda održavanja sjednica Savjeta;
 - (v) objavljivanje internih operativnih postupaka Interne kontrole;
 - i (vi) objavljivanje HNB-ovih Etičkih normi ponašanja zaposlenika HNB-a.

Odgovor nadležnih tijela

148. HNB se složio s procjenom misije i naglasio da namjerava riješiti većinu navedenih pitanja. HNB-u se mora odati priznanje za obuhvatnost i kvalitetu informacija koje objavljuje na svojoj web stranici. *Godišnje izvješće* kao i mjesečni *Statistički pregled* objavljuju se na web stranici; potonji u excel formatu. Također, relevantni zakoni, izjave za tisak, važnije obavijesti i informacije o pojedinim operacijama monetarne politike

objavljaju se na web stranici. Misija potiče HNB da kontinuirano radi na povećanju opsega informacija koje se objavljuju tim putem. Posebice se to odnosi na potrebu da HNB putem Interneta daje opis i objašnjenje svog okvira monetarne politike i da objavljuje raspored održavanja sjednica Savjeta.

B. Transparentnost nadzora banaka

Institucionalna i tržišna struktura

149. Hrvatska narodna banka (HNB) je jedina agencija odgovorna za nadzor i regulaciju banaka. Njezini cjelokupni ciljevi i institucionalni okvir propisani su *Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci*, *Zakonom o bankama* i podzakonskim aktima. U vrijeme kad je vršena ova procjena (rujan 2001.), bio je napravljen, i dan na uvid radi komentara zainteresiranim stranama, prijedlog novog *Zakona o bankama*. Informacije o strukturi bankovnog sustava navedene su u Odjeljku I. ovog izvješća o Procjeni stabilnosti financijskog sektora i na web stranicama HNB-a.

Glavni rezultati

150. HNB poštuje većinu dobrih praksa transparentnosti u području nadzora banaka. Ocjene koje se odnose na jasno definirane odgovornosti i ciljeve, proces formuliranja politike i izvješćivanja o njoj, javnu raspoloživost informacija i odgovornost i integritet relevantnih agencija navode se u daljnjem tekstu.

Jasnoća uloga, odgovornosti i ciljeva

151. Nadzorne odgovornosti i ciljevi HNB-a propisani su *Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci* (u daljnjem tekstu: zakon o središnjoj banci), *Zakonom o bankama*, *Odlukom o obavljanju nadzora nad poslovanjem banaka* i podzakonskim propisima. Cilj je definiran člankom 67. *Zakona o bankama*: HNB “ocjenjuje sposobnost banke da upravlja rizicima u poslovanju i donosi mjere za uklanjanje utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti”. Nadalje, članak 4. zakona o središnjoj banci propisuje da je zadaća HNB-a “izdavanje i oduzimanje odobrenja za rad banaka, nadziranje poslovanja banaka i donošenje podzakonskih propisa kojima se regulira bankarsko poslovanje”.
152. Zakonom o središnjoj banci definiraju se postupci za imenovanje, trajanje mandata, postupci za razrješenje kao i širi modaliteti odgovornosti HNB-a. Zakonom se direktno ne propisuju modaliteti odgovornosti koji se odnose na bankarsko poslovanje i financijsku politiku i njime se propisuje samo obveza izvješćivanja Sabora o stabilnosti cijena i monetarnoj politici (članak 58.). Međutim, HNB nastoji putem godišnjeg izvješća objasniti politiku i propise koji se odnose na bankovni sustav a godišnje izvješće se daje nadležnim tijelima i javno objavljuje.

Otvoreni proces formuliranja politike i izvješćivanja

153. Većina praksa transparentnosti za otvoreni proces formuliranja i izvješćivanja o politici nadzora banaka se poštuje. *Zakon o bankama* i zakon o središnjoj banci sadrže određeni broj općenitih odredbi i zabrani za banke. *Zakon o bankama* definira mjere i sankcije koje HNB može poduzeti vezano uz nadzor banaka i uspostavlja kriterije za izdavanje i oduzimanje odobrenja za rad. Oba zakona definiraju kriterije nekompatibilnosti kao i sukoba interesa zaposlenika i dužnosnika HNB-a i zaposlenika i direktora banaka.

154. Pojedinačne odluke, propisi i obrasci koje izdaje HNB, objavljuju se u *Narodnim novinama* i u *Biltenu o bankama*. *Bilten o bankama* koji je počeo izlaziti u ožujku 2001., objavljuje se dva puta godišnje i on pruža obuhvatne informacije o i uvid u kretanja u cijelom sustavu kao i opis njegove trenutačne situacije. Odluke koje donosi HNB a koje imaju za posljedicu značajne promjene u nadzoru banaka objavljuju se putem izjava za tisak i putem medija odmah nakon sjednice Savjeta. Izjave za tisak također obično pružaju objašnjenje za takve odluke iz područja nadzora banaka. Upute o primjeni tehničkih promjena šalju se svim relevantnim strankama. HNB održava redovite konzultacije sa sudionicima na tržištu u vezi pitanja koja se odnose na tehničke promjene financijskih propisa. Na primjer, HNB traži od Udruženja banaka i banaka pojedinačno, da daju svoje mišljenje i komentare. HNB također šalje prijedloge propisa bankama i održava sastanke s njima. *Bilten o bankama* također uključuje rasprave o budućim kretanjima bankovne regulative i nadzora banaka.

Javna raspoloživost informacija o financijskoj politici

155. *Bilten o bankama* sadrži: (i) analizu promjena i trendova koji se odnose na bankovnu regulativu i nadzor; (ii) podatke o cjelokupnom bankovnom sustavu i o srodnim grupama; i (iii) određene podatke koji se odnose na bankarstvo, poput popisa članova uprava banaka, nadzornih odbora, dioničara i revizora. *Bilten* se objavljuje u tiskanom obliku i na web stranici HNB-a.

Odgovornost i osiguranje integriteta financijskih agencija

156. Dobre prakse transparentnosti koje se odnose na odgovornost i integritet HNB-a u velikoj se mjeri poštuju. Zakon o središnjoj banci ne definira izrijekom modalitete odgovornosti koji se odnose na bankovnu i financijsku politiku a obveza izvještavanja Saboru odnosi se samo na informacije koje se tiču stabilnosti cijena i monetarnu politiku (čl. 58), no politika i regulativa koji se odnose na bankovni sustav objašnjavaju se u godišnjem izvješću HNB-a.

Tablica IV.2. Glavni rezultati procjene poštivanja Kodeksa transparentnosti monetarne i financijske politike – Nadzor banaka

Predmet	Glavni rezultati
V. Jasnoća uloga, odgovornosti i ciljeva agencija za nadzor banaka	Većina praksa uglavnom se poštuje. Širi ciljevi nadzora banaka samo su djelomično definirani zakonom.
VI. Otvoreni proces formuliranja politike za nadzor banaka i izvješćivanje o njoj	Većina praksa se poštuje. Vlastite procjene HNB-a o radu bankovnog sektora i kretanjima unutar tog sektora nisu česte.
VII. Javna raspoloživost informacija o politici za nadzor banaka.	Većina praksa se poštuje. Ne postoje zbirni podaci o pomoći za likvidnost u hitnim slučajevima.
VIII. Odgovornost i osiguranje integriteta agencija za nadzor banaka	Većina praksa se poštuje. Postupci internog upravljanja i interne kontrole nisu javno raspoloživi.

Preporučene aktivnosti

Glavne preporuke dane u cilju potpunog poštivanja praksa transparentnosti uključuju: (i) jasno navođenje u godišnjem izvješću ili zasebnoj publikaciji glavnog cilja/glavnih ciljeva nadzora banaka; (ii) redovito objavljivanje na web stranici HNB-a vlastitih procjena rada bankovnog sektora i kretanja u tom sektoru; (iii) pružanje informacija o ukupnim iznosima pomoći za

likvidnost u hitnim slučajevima, u skladu s propisima dotičnih društava za poštivanje povjerljivosti i privatnosti informacija; i (iv) objavljivanje internih postupaka upravljanja i postupaka interne kontrole HNB-a.

Odgovor nadležnih tijela

HNB se složio s procjenom misije i naglasio da namjerava riješiti većinu navedenih pitanja. HNB međutim smatra da njegova web stranica pruža većinu relevantnih informacija o nadzoru banaka, uključujući zakon o središnjoj banci i *Zakon o bankama*, popise institucija kojima je HNB izdao odobrenje za rad, izjave za tisak i važne obavijesti.

C. Transparentnost nadzora platnih sustava

Institucionalna i tržišna struktura

157. HNB izravno posjeduje, upravlja i regulira hrvatskim RTGS sustavom, odnosno Hrvatskim sustavom za velika plaćanja (HSVP), za međubankovne transakcije; HNB također vrši nadzor nad Financijskom agencijom (FINA, bivši ZAP). U veljači 2001., pokrenut je Nacionalni klirinški sustav (NKS) i u travnju 2002. odgovornost za sve platne transakcije i račune klijenata prebačena je s FINA-e na banke. Nadzor nad NKS-om vrši HNB. Uz HNB i neke druge institucije odgovorne su za regulaciju određenih dijelova sustava, poput Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske (CROSEC) koja vrši nadzor nad sustavom namire vrijednosnih papira. Središnja depozitarna agencija ustanovljena je kao dioničko društvo sa zadaćom izvršavanja kliringa i namire transakcija s vrijednosnim papirima i upravljanja registrom dematerijaliziranog knjiženja.

Glavni rezultati

Jasnoća uloga, odgovornosti i ciljeva

158. Cjelokupne odgovornosti i ciljevi koji se odnose na platni sustav propisani su *Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci* i novim *Zakonom o platnom prometu u zemlji* koji je usvojen u prosincu 2001. kao i podzakonskim propisima. Prema zakonu o središnjoj banci, članak 4., HNB je odgovoran za reguliranje i nadzor platnog sustava u Hrvatskoj. Člankom 31. također se utvrđuje da "HNB propisuje i nadzire sustave za obračun međubankovnih platnih transakcija, te načine namire na računima banaka na osnovi plaćanja izvršenih posredstvom međubankovnih sustava. Hrvatska narodna banka izdaje odobrenje za rad međubankovnih platnih sustava, određuje sudionike i plaćanja koja se izvršavaju preko njih, te utvrđuje odnosno odobrava naknadu za plaćanja izvršena posredstvom međubankovnih platnih sustava".
159. Opći ciljevi nadzora banaka HNB-a navedeni su u Godišnjem izvješću HNB-a za 2000., u poglavlju 6. i oni su: "minimaliziranje sustavnog rizika u platnom prometu, bolje upravljanje likvidnošću banke i njezinih komitenata te likvidnošću cijeloga bankovnog i financijskog sustava, ukidanje monopola u platnom prometu, uspostava modernog sustava platnog prometa, zasnovanog na preporukama o platnom prometu EMU-a i kompatibilnog sa sustavima razvijenih zemalja".

Otvoreni proces formuliranja politike i izvješćivanja

160. Politika koja se odnosi na platne sustave transparentna je. Nadležna tijela usvojila su sustave koji se primjenjuju u razvijenim gospodarstvima a o kojima su vođene rasprave s učesnicima na tržištu i o kojima je javnost obaviještena. Isto tako su objavljena u tiskanom obliku i na web stranici HNB-a, pravila rada za sudionike u HSVP-u i NKS-u.
161. Lombardni krediti odobravaju se u skladu s “Odlukom o uvjetima za odobravanje kratkoročnog kredita na osnovi zaloga vrijednosnih papira”. Lombardni krediti mogu se koristiti za dnevnu likvidnost, za razliku od blokiranog dijela obvezne pričuve. “Pravila rada za sudionike HSVP-a” i “Pravila rada za sudionike NKS-a” objavljeni su u na web stranici HNB-a.

Javna raspoloživost informacija o financijskoj politici

162. HNB redovito u godišnjem izvješću objavljuje informacije o regulatornim aktivnostima i radu platnog sustava. Uz to, izjave za tisak i govori koji se objavljuju na web stranici često daju ocjenu ostvarivanja zadanih ciljeva, a svi relevantni zakoni i propisi javno su raspoloživi i dostupni su na web stranici HNB-a. HNB ne prikuplja statističke informacije o platnim sustavima koje nadzire a to je značajan nedostatak.

Odgovornost i osiguranje integriteta financijskih agencija

163. Odgovornost i osiguranje integriteta koji se odnose na nadzor platnih sustava u skladu su s dobrim praksama transparentnosti. Guverner HNB-a pojavljuje se, na zahtjev, pred Hrvatskim saborom, dok viši dužnosnici HNB-a povremeno sudjeluju na seminarima ili u raspravama. Odredbe koje se odnose na odgovornost HNB-a, detaljnije su analizirane u drugim dijelovima ovog dokumenta.

Tablica IV.3. Glavni rezultati procjene poštivanja Kodeksa transparentnosti monetarne i financijske politike – Nadzor platnog sustava

Predmet	Glavni rezultati
V. Jasnoća uloga, odgovornosti i ciljeva agencija za nadzor platnih sustava	Prakse se poštuju.
VI. Otvoreni proces formuliranja politike nadzora platnih sustava i izvješćivanja	Prakse se poštuju.
VII. Javna raspoloživost informacija o politici nadzora platnih sustava	Prakse se uglavnom poštuju. HNB ne prikuplja podatke o platnom sustavu.
VIII. Odgovornost i osiguranje integriteta agencija za nadzor platnih sustava	Prakse se poštuju. HNB ne objavljuje podatke o postupcima internog upravljanja i revizije.

Preporuke i odgovor nadležnih tijela

164. Preporuka je misije da nadležna tijela vrše redovito prikupljanje i objavljivanje podataka o platnom sustavu. HNB se složio s procjenom misije. Što se tiče platnog sustava, web stranica HNB-a sadrži opis platnog sustava i zakona koji se odnose na platni sustav.

D. Transparentnost nadzora društava za osiguranje

Institucionalna i tržišna struktura

165. Direkcija za nadzor društava za osiguranje (u daljnjem tekstu: Direkcija) je agencija odgovorna za izdavanje odobrenja za rad, praćenje i nadzor društava za osiguranje i posrednika u osiguranju. Ministarstvo financija odgovorno je za revizije zakona o osiguranju a direktor Direkcije ovlašten je za donošenje raznih vrsta propisa. Cjelokupni ciljevi Direkcije i institucionalni okvir definirani su *Zakonom o osiguranju*, te njegovim izmjenama i dopunama objavljenim u Narodnim novinama, 20/1997 i dodatnim odlukama. Prikaz opće strukture osiguravateljskog sektora naveden je u Odjeljku I. ovog dokumenta.

Glavni rezultati

166. Direkcija samo djelomično poštuje većinu dobrih praksa transparentnosti u području nadzora društava za osiguranje, i ne poštuje neke važne prakse. Potrebno je u značajnoj mjeri izvršiti jačanje velikog broja dobrih praksa transparentnosti.

Jasnoća uloga, odgovornosti i ciljeva

167. Uloge, odgovornosti i ukupni ciljevi Direkcije, kao i institucionalni okvir propisani su Zakonom o osiguranju, i njegovim izmjenama i dopunama objavljenim u Narodnim novinama 20/1997 i dodatnim odlukama. Cilj Direkcije definiran je člankom 56. Zakona o osiguranju koji navodi da Direkcija "...izdaje odobrenja za rad i nadzire posluju li društva za osiguranje po ekonomskim načelima i pravilima struke osiguranja". Zakon također propisuje odgovornosti, postupke za imenovanje i mandat direktora Direkcije, iako kriteriji za razrješenje s dužnosti nisu navedeni. Propisi koje donosi Direkcija ne objavljuju se nigdje i šalju se samo društvima za osiguranje.

Otvoreni proces formuliranja politike i izvješćivanja

168. Većina dobrih praksa transparentnosti za otvoreni proces formuliranja i izvješćivanja o politici nadzora društava za osiguranje samo se djelomično poštuje. Iako su zakoni javno raspoloživi, odluke koje donosi Direkcija i postupci Direkcije nisu javno raspoloživi niti u kakvoj publikaciji, niti na web stranici ili u javno dostupnom godišnjem izvješću; ograničen je broj javnih rasprava o tehničkim promjenama strukture financijskih propisa. Direkcija podnosi Vladi godišnje izvješće o njenom djelovanju, ali ne postoje periodična javno raspoloživa izvješća o provođenju ciljeva politike ili o nadzornim djelatnostima Direkcije.

Javna raspoloživost informacija o financijskoj politici

169. Većina dobrih praksa transparentnosti u području javne raspoloživosti informacija o financijskoj politici u području osiguranja samo se "djelomično poštuju" ili se "ne poštuju". Ne postoje periodična javna izvješća u kojima se daju analize ili komentari o kretanjima u sektoru osiguranja; na godišnjoj razini objavljuju se samo ukupni podaci za sektor, bez ikakvih komentara, u izvješću pod nazivom "Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj" Direkcija ne izdaje niti jednu drugu publikaciju i ne objavljuje svoje odluke niti na jednoj službenoj web stranici.

Odgovornost i osiguranje integriteta financijskih agencija

170. Većina dobrih praksa transparentnosti u području odgovornosti i osiguranja integriteta financijskih agencija u području osiguranja “ne poštuju se” ili se samo “djelomično poštuju”. Direkcija je odgovorna Vladi i podnosi joj Godišnje izvješće o svom poslovanju. Međutim, ni ovo izvješće ni njegov sažetak nisu dostupni javnosti. Ne objavljuju se podaci o financijskim izvješćima ili bilanci Direkcije. Ne postoji nikakav kodeks ponašanja koji bi spriječio sukobe interesa i propisao standarde ponašanja u području vođenja osobnih financijskih poslova.

Tablica IV.4. Glavni rezultati procjene poštivanja Kodeksa transparentnosti monetarne i financijske politike – Regulacija i nadzor društava za osiguranje

Predmet	Glavni rezultati
V. Jasnoća uloga, odgovornosti i ciljeva agencija za regulaciju i nadzor osiguranja	Prakse se poštuju ili uglavnom poštuju. Propisi koje donosi Direkcija ne objavljuju se nigdje i o njima se obavještavaju jedino društva za osiguranje.
VI. Otvoreni proces formuliranja regulatorne i nadzorne politike i izvješćivanja o njima	Većina praksa se djelomično poštuje. Odluke koje donosi Direkcija i postupci Direkcije nisu javno raspoloživi u obliku publikacija. Postupak konzultacija prilikom formuliranja politike prilično je slab i čini se ograničenog karaktera. Ne postoje periodična izvješća koja se objavljuju u javnosti o načinu na koji se provode cjelokupni ciljevi politike ili o nadzornim aktivnostima Direkcije.
VII. Javna raspoloživost informacija o regulatornoj i nadzornoj politici u području osiguranja	Većina praksa se ne poštuje. Direkcija ne izdaje periodična izvješća s analizama i komentarima o kretanjima u sektoru osiguranja, već se objavljuju samo ukupni podaci za sektor bez ikakvih popratnih komentara.
VIII. Odgovornost i osiguranje integriteta agencija za regulaciju i nadzor društava za osiguranje	Većina praksa se ne poštuje. Ne objavljuju se podaci o financijskim izvješćima ili o bilanci Direkcije. Financijska izvješća ne revidira nezavisna revizorska kuća. Standardi kojima se sprječavaju sukobi interesa nisu propisani Zakonom o osiguranju niti bilo kakvim internim propisima.

Preporučene aktivnosti

171. Preporuke za poboljšanje praksa transparentnosti u području osiguranja su kako slijedi: (i) omogućiti zainteresiranim stranama pristup propisima koje donosi Direkcija. Pristup im se može osigurati putem redovite publikacije ili službene web stranice; (ii) putem redovite publikacije osigurati ocjenu rada sektora nad čijim se poslovanjem vrši nadzor i opis aktivnosti Direkcije, uključujući način na koji ta institucija ostvaruje svoje ciljeve; (iii) objavljivanje podzakonskih akata Direkcije i sažetka njene bilance; i (iv) definiranje i objavljivanje internih postupaka kojima se sprječava sukob interesa. Nedostaci koji sprječavaju postizanje djelotvornog nadzora i transparentnih praksa djelomično su rezultat ograničenih resursa.

Odgovor nadležnih tijela

Direkcija je izrazila svoje rezervacije što se tiče procjene misije o njenim praksama transparentnosti i naglasila da je svako društvo za osiguranje dužno objaviti skraćeni račun dobiti i gubitka i skraćenu bilancu koji potencijalnim klijentima pružaju ključne informacije o njihovom poslovanju. Nadalje, Direkcija je napomenula da su tromjesečni pregledi njenog poslovanja dostupni ne samo zainteresiranim nadležnim tijelima već i stranim investitorima na tržištu osiguranja kao i zainteresiranim stranama, bilo putem stručnih publikacija ili putem dnevnog tiska. Također, Direkcija navodi da ona osigurava ne samo statističke podatke o sektoru osiguranja već i kratke komentare. Međutim, misija je dobila na uvid samo jedan novinski interview a nije dobila na uvid bilo kakve druge materijale koje ukazuju na sistematično i redovito pružanje informacija javnosti. Misija je također imala teškoća s dobivanjem osnovne dokumentacije, poput primjerka prošlogodišnjeg Godišnjeg izvješća.

E. Transparentnost regulative koja se odnosi na vrijednosne papire

Institucionalna i tržišna struktura

172. Komisija za vrijednosne papire Republike Hrvatske (CROSEC) je agencija odgovorna za nadzor i regulaciju trgovine vrijednosnih papira. Njeni cjelokupni ciljevi i institucionalni okvir propisani su *Zakonom o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima* (Narodne novine 107/1995, 142/1998, 87/2000) i podzakonskim propisima. Ostali zakoni koji su relevantni za poslovanje CROSEC-a uključuju: *Zakon o investicijskim fondovima* (Narodne novine, 107/1995, 12/1996), *Zakon o privatizacijskim investicijskim fondovima* (Narodne novine, 109/1997), *Zakon o postupku preuzimanja dioničkih društava* (Narodne novine, 124/97), *Zakon o trgovačkim društvima* (Narodne novine, 111/1993) i *Zakon o osnovama deviznog sustava, deviznog poslovanja i prometu zlata* (Narodne novine, 91A/1993, 36/1998). Struktura tržišta vrijednosnih papira navedena je u Odjeljku I. ovog dokumenta.
173. Ova se procjena temelji na informacijama koje su bile dostupne za vrijeme posjeta misije FSAP-a u rujnu 2001. U to je vrijeme bio napravljen nacrt novog zakona koji bi trebao riješiti nedostatke zakonskog okvira kojim se definira CROSEC. Novi *Zakon o tržištu vrijednosnih papira* je u međuvremenu usvojen.

Glavni rezultati

174. CROSEC poštuje većinu dobrih praksa transparentnosti u području nadzora vrijednosnih papira i regulacije, no postoje znatni nedostaci u zakonskom okviru. Rezultati procjene koji se odnose na jasnoću odgovornosti i ciljeva, postupke formuliranja politike i izvješćivanja o njoj, javnu raspoloživost informacija i odgovornost i integritet relevantnih agencija na tržištu vrijednosnih papira razmatraju se u nastavku.

Jasnoća uloga, odgovornosti i ciljeva

175. *Zakonom o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima* (čl. 4.) osniva se CROSEC kao neovisno tijelo “radi uređivanja i nadziranja izdavanja vrijednosnih papira i njihova trgovanja” i definiraju se odgovornosti tog tijela kao i postupci za imenovanje, mandat i širi modaliteti odgovornosti članova CROSEC-a. Kriteriji za razrješenje s dužnosti samo su indirektno navedeni *Zakonom o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima*, a članovi CROSEC-a mogu se razriješiti s dužnosti zbog razloga koji nisu navedeni u tom zakonu.

176. Odlukom Ustavnog suda o pitanju oduzimanja odobrenja za rad od strane CROSEC-a, definirano je da CROSEC nema ovlasti za oduzimanje odobrenja za rad, iako se čini da mu je to ovlaštenje dano *Zakonom o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima*. To dovodi u pitanje ovlasti za vršenje izravnih kontrola i efikasni nadzor brokerskih kuća i brokera.

Otvoreni proces formuliranja politike i izvješćivanja

177. Većina praksa transparentnosti za otvoreni proces formuliranja i izvješćivanja o politici nadzora u području vrijednosnih papira se poštuje. *Zakonom o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima* definira se određeni broj odredbi i zabrani i određuju se mjere i sankcije koje CROSEC može pokrenuti. Propisi se objavljuju u *Narodnim novinama* i objavljuju se na CROSEC-ovoj web stranici. Novi propisi objavljuju se i u *Godišnjem izvješću*, i svi propisi koje CROSEC donosi objavljuju se u knjižnim izdanjima.
178. O tehničkim promjenama CROSEC često detaljno raspravlja s Vladom i financijskim institucijama. Prijedlog Zakona o tržištu vrijednosnih papira uzeo je u obzir mišljenja sudionika na tržištu, akademika i stručnjaka. Ne postoje formalni postupci kojima se definira razmjena informacija i proces konzultacija između CROSEC-a i domaćih organizacija, ali na međunarodnom planu CROSEC je potpisao Memorandum o suradnji s austrijskom komisijom za vrijednosne papire (Austrian Bundes-Wertpapieraufsicht) u području suradnje i razmjene informacija.

Javna raspoloživost informacija o financijskoj politici

179. CROSEC redovito izdaje Godišnje izvješće. To izvješće obuhvaća institucionalni i pravni okvir, zadaće i organizaciju CROSEC-a, opisuje njegove aktivnosti tijekom godine, te daje tekstove i komentare na donesene propise, pregled kretanja na tržištu kapitala i financijsko izvješće CROSEC-a. Na web stranici također se daju dopunske informacije o pravnom okviru, uz engleski prijevod najvažnijih zakona i propisa. CROSEC bi također mogao zahtijevati da pravila i propisi koji se odnose na Zagrebačku burzu, izvanburzovno tržište i Središnju depozitarnu agenciju budu raspoloživa javnosti na dosljedan način, ako je moguće putem web stranica dotičnih tijela.
180. Članovi komisije sudjeluju u diskusijama i na seminarima. Govori se obično ne objavljuju, ali članovi komisije su prilično aktivni u dijalogu sa sudionicima na tržištu, ostalim nadzornim tijelima, akademikima i stručnjacima. CROSEC sastavlja svoju bilancu i objavljuje financijske podatke o prihodima i troškovima u Godišnjem izvješću.

Odgovornost i osiguranje integriteta financijskih agencija

181. Odgovornost i integritet CROSEC-a u skladu su s dobrim praksama transparentnosti. Članovi CROSEC-a redovito se pojavljuju pred Saborom i CROSEC podnosi Saboru, nakon odobrenja Vlade, svoje Godišnje izvješće. Državni revizori redovito vrše reviziju CROSEC-ovih poslovnih knjiga. Državni ured za reviziju i Ministarstvo financija jednom godišnje vrše reviziju financijske dokumentacije i internih postupaka za korištenje financijskih sredstava. Standardi za vođenje osobnih financijskih poslova dužnosnika i zaposlenika CROSEC-a propisani su zakonom. Ne postoji posebna pravna zaštita za dužnosnike i zaposlenike CROSEC-a prilikom obavljanja njihovih dužnosti.

Tablica IV.5. Glavni rezultati procjene poštivanja Kodeksa transparentnosti monetarne i financijske politike – Regulacija i nadzor trgovine vrijednosnim papirima

Predmet	Glavni rezultati
V. Jasnoća uloga, odgovornosti i ciljeva agencija za regulaciju i nadzor trgovine vrijednosnim papirima	Prakse CROSEC-a uglavnom se poštuju, međutim neke nedorečenosti zakonskog okvira stvorile su nejasnoće u pogledu ovlasti CROSEC-a u području nadzora i regulacije.
VI. Otvoreni proces formuliranja regulatorne i nadzorne politike trgovine vrijednosnim papirima i izvješćivanje o njima	CROSEC poštuje većinu praksa. Međutim, i u ovom slučaju je zbog nedorečenosti zakonskog okvira došlo do situacije da su neke odluke CROSEC-a bile opovrgnute na sudu.
VII. Javna raspoloživost informacija o regulatornoj i nadzornoj politici trgovine vrijednosnim papirima	Većina praksa se poštuje. Nije na dosljedan način propisana obveza javnog objavljivanja propisa koje donosi Zagrebačka burza, izvanburzovno tržište i Središnja depozitarna agencija i koje odobrava CROSEC.
VIII. Odgovornost i osiguranje integriteta agencija za regulaciju i nadzor trgovine vrijednosnim papirima	Većina praksa se poštuje.

Preporučene aktivnosti

182. Glavne preporuke u cilju potpunog poštivanja dobrih praksa za transparentnost uključuju: (i) CROSEC bi mogao odrediti da se propisi koji se odnose na Zagrebačku burzu, izvanburzovno tržište i Središnju depozitarnu agenciju, i propise koje oni donose, a odnose se na nadzor i regulaciju njihovih članova, a koje odobrava sam CROSEC, moraju na dosljedan način objavljivati na web stranicama tih organizacija.; (ii) CROSEC bi mogao objavljivati ugovore o razmjeni informacija i suradnji s međunarodnim institucijama i organizacijama; (iii) CROSEC bi mogao uključiti u svoje Godišnje izvješće financijske podatke o svojoj imovini i obavezama; i (iv) CROSEC bi mogao objaviti na svojoj web stranici “Pravila za kliring i namiru Središnje depozitarne agencije”.

Odgovor nadležnih tijela

183. Nadležna tijela složila su se s procjenom i namjeravaju riješiti većinu navedenih pitanja. Misija je pohvalila napor koji je uložilo nadležno tijelo u pokretanju i širenju njihove web stranice. Godišnja izvješća, relevantni zakoni, glavne obavijesti i informacije o internoj strukturi CROSEC-a dostupni su na web stranici, od kojih su mnogi također na engleskom. Nadležna tijela slažu se s potrebom daljnjeg jačanja njihove pravne službe s obzirom na nedorečenosti sadašnjeg zakonskog okvira. Određene manjkavosti transparentnosti mogu se objasniti manjkom sredstava.